

24 JULI 2000 / 7/7

ROSMALLA

Jaargang 10
Nummer 2
Juli 2000

In dit nummer o.a.:

- De familie van Druenen: een genealogie
- De medici in Coudewater
- De familie Van der Doelen: waar komt die naam vandaan?

Colofon

Rosmalla (ISSN 0925-2894) is een uitgave van de Heemkundekring Rosmalen en verschijnt eenmaal per kwartaal.

Redactie: Mari van de Ven en Harry Coppens.

Redactieadres: Stationsstraat 8, 5241 EE Rosmalen, tel. 073-5218349.

Secretaris Heemkundekring: A.J. van de Ven, M. Nijhoffstraat 8, 5242 CV Rosmalen. Tel. 073-5214094.

Leden, abonnees en donateurs ontvangen *Rosmalla* en *Rosmalla Extra*. Donateurs betalen minimaal f 30,- per jaar. Abonnees (voor minimaal één jaar) betalen f 30,- per jaar (postabonnees f 40,- per jaar), over te maken op het bankrekeningnr. van de Heemkundekring, o.v.v. "abonnement *Rosmalla*".

Bankrekeningnr.: 18.45.43.444 (Rabobank Rosmalen, postgiro van de bank: 1099372) t.n.v. Heemkundekring Rosmalen, Deken Fritsenstraat 53, 5243 VM Rosmalen.

De meeste oude nummers van *Rosmalla* en *Rosmalla Extra* zijn nog verkrijgbaar op het redactieadres.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud der ondertekende artikelen, waaraan ook nooit iets veranderd zal worden zonder overleg met de auteur(s). Foto's en andere illustraties worden te allen tijde teruggezonden; teksten op verzoek.

Copyright © juli 2000. Heemkundekring Rosmalen. Zonder toestemming van redactie en / of bestuur mag niets uit deze uitgave worden overgenomen.

Van de redactie

Zoals velen van U ongetwijfeld al vernomen zullen hebben, is ons bestuurslid Leo van der Plas onlangs plotseling gestorven. Uiteraard staan we in deze zomer-*Rosmalla* kort stil bij deze droevige gebeurtenis.

Gelukkig is er ook nog minder droevig 'leesvoer' te vinden in dit nummer, waarvan de eerste helft een hoog genealogisch karakter heeft. Om te beginnen is er de genealogie van de *Rosmollese* familie Van Dru(e)nen, vervolgens een kwartierstaat van ons heemkundekringlid Cor Versteegen, gevolgd door onder meer artikelen van de hand van Harry Coppens, Wim Veekens en de nimmer aflatende J.C.M. Poelman. Wat er verder nog in dit nummer staat? Dat leest U zelf maar! Veel leesgenot en een prettige vakantie toegewenst,

De redactie van *Rosmalla (Extra)*,
Harry Coppens & Mari van de Ven

Bij de voorplaat: Omstreeks 1918, aan de Rijksweg Heesch-Grave. De derde van links is Wilhelmus van Druenen, met rechts van hem zijn zoon Leo van Druenen. Uiteraard staan er nog meer Rosmalense mensen op deze foto. Ze zijn helaas onbekend. Uit: familiearchief van W.G. van Druenen, Amersfoort.

In memoriam Leo van der Plas,

Vice-voorzitter van de Heemkundekring Rosmalen

Leo v.d. Plas in gesprek met de 'Nes-tor' van OJC, Ben Pennings.

Het bericht van het plotselinge overlijden van onze alom gewaardeerde vice-voorzitter Leo van der Plas kwam hard aan. We waren er stil van, ontredderd en diep ontroerd. Midden in het leven stond hij nog, volop actief. Ontelbare keren draafde hij de laatste weken nog op voor onze Heemkundekring. Hij was present bij de presentatie van de *Rosmalla Extra*, waarin het wel en wee van 90 jaar OJC was vastgelegd. Leo had zelf daaraan zijn steentje bijgedragen. Hij was van de partij bij onze meest recente excursie naar de oudheidkamer van St.-Michielsgestel en in de laatste bestuursvergadering was hij nog vol lof over de plannen m.b.t. de nieuwe Rosmalense vlag en het feest rond 700 jaar Rosmalen. Zijn heengaan, zo totaal onverwacht, is dan even niet te vatten. Als gelovige mensen buigen we uiteindelijk het hoofd en proberen we dankbaar te zijn voor het feit dat wij Leo van der Plas in ons midden mochten hebben, dat hij er eentje van ons was.

Leo van der Plas was een rasechte Rosmalenaar. Hij werd geboren in het Rosma-

lense Hintham als een zoon van Piet van der Plas, geboren te Rosmalen op 27-11-1894 en overleden te Hintham op 17-1-1944, en van Maria Wilhelmina Meijer, geboren te Maas-tricht op 14-2-1893 en overleden te Hintham op 25-11-1953.

Dankbaar denken wij terug aan

LEO VAN DER PLAS

echtgenoot van

Riek van Lith

Geboren te Hintham op 14 december 1932,
overleden te 's-Hertogenbosch op 15 juni 2000.

Na een plechtige Eucharistieviering in de kerk van de HH. Bernadette Laurentiusparochie hebben wij ons pap begraven op 20 juni 2000 op het kerkhof van de H. Annakerk te Hintham.

Als het goed ging met ons mam, met je kinderen en met je kleinkinderen, ging het goed met jou. En het ging goed, al die jaren die we samen beleefd hebben. Alle drie een mooie studie afgerond, allemaal een mooie baan en alles wat ons hartje begeert.

En toen Carl en Jacqueline met Kerstmis aankondigden op 31 mei te gaan trouwen, was ook die cirkel rond. Samen met ons mam heb je helemaal naar de bruiloft toegeleefd en er ook met volle teugen van genoten.

Zoals je ook genoten hebt van de laatste jaren na je afscheid bij Heijmans.

Je ondernam nog zoveel ondanks de pijn die je steeds vaker voelde. Je ging nog studeren, samen op vakantie, bij de Heemkundekring aan de slag en genoot altijd als wij weer thuiskwamen. Je was dan een trotse opa, die kruipend over de grond speelde met Silvie, Thijs en Pien.

We zullen je missen in en rondom het huis en op je vaste plekje naast de tribune bij O.J.C.

Ook dat was je lust en je leven. Als vader, als bestuurslid, als voorzitter ("als opvolger van ome Bart") en als er iets georganiseerd moest worden, stond je steeds je mannetje.

Nooit op de voorgrond, maar altijd aanwezig.

Met je positieve uitstraling, je kwinkslagen, maar als het moest de waarheid vertellend, heb je ons, O.J.C. en Heijmans Bouw geholpen groot te worden. Je blijft zodoende ons grote voorbeeld en zo zullen we proberen verder te gaan en samen nog mooie jaren te beleven. Je zou niet anders willen. L&E, pap, opa, we houden van je en tot ziens.

Wij willen iedereen hartelijk bedanken voor de steun en belangstelling.

Riek van der Plas-van Lith
Kinderen en kleinkinderen.

Leo was begaan met Rosmalen. Hij had een grote kennis van ons heem. Logisch dan ook dat hij lid werd van onze kring. In 1997 mochten wij, i.v.m. de uitbreiding van het bestuur, een beroep op hem doen. Hij werd onze vice-voorzitter. Leo bezat vele bestuurlijke kwaliteiten. Hij vertegenwoordigde onze Heemkundekring als bestuurslid bij diverse overlegbijeenkomsten in 's-Hertogenbosch. Daarenboven kende hij een grote schare mensen, waardoor hij voor onze Heemkundekring bijzonder gemakkelijk contacten wist te leggen. Mede dank zij Leo ontstonden er warme banden tussen OJC-Rosmalen en onze kring. Het beheer van het oud-archief van OJC en de uitgave van de laatste *Rosmalla Extra* zijn daar het zichtbare bewijs van. Door bemiddeling van Leo werd eveneens een groot gedeelte van het familiearchief van Van Druenen bij onze Kring ondergebracht.

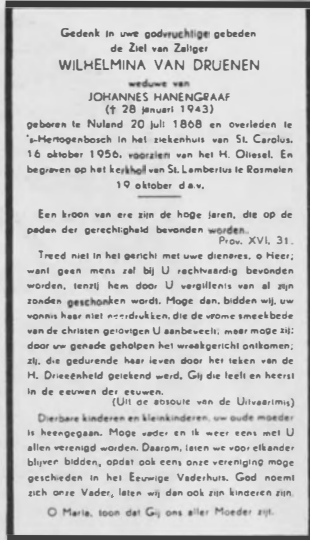
De aimabele mens Leo van der Plas, met zijn warme belangstelling voor alles en iedereen, met zijn specifieke humor, was breed inzetbaar. Zijn heengaan ervaren wij dan ook als een ernstig gemis. Het zal ongetwijfeld moeilijk worden een opvolger te vinden voor een man van zijn kaliber. Leo van der Plas is niet meer. We koesteren de fijne herinneringen en de zichtbare resultaten van zijn werk voor onze Heemkundekring. Leo van der Plas ruste in vrede.

Namens het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen,
Henk de Werd, bestuurslid-archivaris.

De nakomelingen van Leonardus van Druenen

Henk de Werd

Een prachtige verzameling foto's, rouwbrieven, een bijzonder mooie boekenkist, portretschilderijen, een mangel, enzovoorts enzovoorts. Eens was dit alles het eigendom van de familie Piet van Druenen uit Hintham en Rosmalen. Gerarda Maria van Druenen bewaarde het allemaal als kostbare herinneringen in haar woonhuis aan de Weidestraat alhier. Dankzij de heer Ad van Langen en mevr. H. van Lith-van Druenen heeft onze Heemkundekring Rosmalen deze familiebezittingen in zijn archief een veilig plaatsje mogen geven, waardoor het geheel niet verloren raakt en voor Rosmalen bewaard blijft. Na ordening heb ik als dank voor deze schenking een duik gedaan in het recente familieverleden van de Van Druenens. Een stukje genealogie, waarin centraal de foto van Huberdientje van Druenen, overleden in 1918 te Rosmalen op nog maar 13-jarige leeftijd.

Bidprentjes van Jacobus van Drunen en Wilhelmina van Drunen. De familie nam het niet zo nauw met de schrijfwijze van haar achternaam: Van Drunen/Van Drunen.

aren: Kobus Hanegraaf, Heintje Hanegraaf, Petronella Hanegraaf en An Hanegraaf. Hun nakomelingen zijn thans nog in Rosmalen woonachtig.

Leonardus van Drunen is belangrijk in verband met de genoemde schenkingen aan onze Heemkundekring. Hij is de grootvader van de bovengenoemde Huberdina Johanna van Drunen en tevens stamvader van een grote tak Rosmalense Van Drunens. Leonardus van Drunen (let op de schrijfwijze!) werd zo'n 175 jaar geleden geboren te Geffen op 13-6-1823. Hij overleed te Rosmalen op 20-1-1891. Hij huwde op 28-4-1853 te Rosmalen met Gerdina Huberta Snijders, in een uittreksel van de burgerlijke stand van haar zoon Wilhelmus van Drunen ook wel Huberta Schneider genoemd. Uit dit huwelijk werden geboren: Lambertus van Drunen (zie 1), Leonardus van Drunen ('s morgens om 10 uur levenloos geboren te Rosmalen op 28-10-1860), Wilhelmus van Drunen (zie 2) en Petrus van Drunen (zie 3). De Heemkundekring Rosmalen bezit een boekwerk (kopie) van de Rosmalense bouwkundige A. Kusters, waarin nota's enz. staan over de periode 1891-1930. We lezen daar:

Bidprentje van Leonardus van Drunen. Coll. Henk de Werd.

Portretten van Leonardus van Drunen en zijn echtgenote Gerdina Huberta Snijders, ook wel genoemd Huberta Schneider. Familiecoll. W.G. van Drunen, Amersfoort.

Oedenk in uwe godvruchtige geboden
de Ziel van Zaliger
Jen Heer

PETRUS VAN DRUNEN,
Lid der H. Familie,
Echtgenoot van Mej. Huiberdina Vink,
geboren te Rosmalen 4 September 1870,
en overleden aldaar 3 Juli 1951, voorziet
van de laatste HH. Sacramenten.

Niets in zaliger dan een zalige dood...
Hij was uijmoedig, verschiele niemand,
deed niemand eenig onrecht aan, maar
uit liefde tot God deed hij gaarne goet
aan eenieder.

H. Heer,
Hij begon zijn daer met God, Die hem
moed en kracht gaf in leven en dood.
Goed echtgenoot en goed vader, dood
hij alles met wysheid, bleef ketelicht aan
den dienst van God en leerde de zijnen
God te vrezen, de zonden te vluchten,
de wet Gods te beminnen en er naar
te leven.

H. Petrus Canisius,
Gefleide echtgenote, vertrouw op
God; Hij zal in alles u bijstaan en eens
ons vereenigen in den hemel.

Dierbare kinderen, ik heb een voor-
goed ik gedeven, opdat zij doen zoudt
gelijk ik dedaan heb. Vergeet uw vader
niet en houwt uw moeder in eere,
blondverwanten en vrienden, gedenkt
mijner bijzonder in uw gebed.

Mijn Jezus, barmhartigheid.

J. Verheer, koster, Rosmalen.

†

Gederk in uwe godvruchtige geboden de
Ziel van Zaliger

WILHELMUS VAN DRUNEN,
Widenaar van
Maria Wilhelmina Veldhuizen,
ghewen te Rosmalen 9 November 1862 en
overleden aldaar 19 Februari 1940, voorziet
van de HH. Sacramenten.

Hij was een man van geloof. Gaerne ging
hij naar den tempel des Heeren en eend
daer God den Heer, Hem de eersteelingen van
den dag opdragende, gelijk het bevolende.
Dij al de werken, die hij heeft uitgeveerd,
vergat hij niet zijn christenplicht; de zorg
voor zijn gein, de barmhartigheid jegens
armen en ongelukkigen, de liefde voor Gods
Huis, de eerbied voor de Kerkelijke plech-
tigheden en de godsvrucht tot het H. Hart
en de Onbevleete Maagd en Moeder Gods.
Gaerne bezocht hij Maria's Genadeoord,
waar hij Haer machtige voorspraak intien en
verkeerd. O Maria, zij, die U beminnen en
vereren zullen het eeuwig leven bezitten!

Gefleide kinderen, weest mijn
Went met over mijn dood; verheugt u veler,
dat ik in het Huis van den Hemelschen Vader
het loon mijner werken ontvang. Maar vergeet
Uw Ouders niet!

Blondverwanten en Vrienden, gedenkt mijne!

Mijn Jezus, barmhartigheid!

D. Daamen, koster Rosmalen.

†

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
den Weldeelen Heer

LAMBERTUS VAN DRUENEN
Lid van het R.K. Parochiaal Kerkbestuur te Hintham
vanaf de oprichting.
Lid der Eerwacht van het H. Sacrament,
Begliffigt met het goeden Erekrans
„Pro Ecclesia et Pontifice“.
Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.
Widenaar van Mevrouw
Maria de Kleyn,
geboren te Rosmalen 10 Juni 1858, en overleden te
Hintham voorziet van de HH. Sacramenten
der Sterfenden. 17 Januari 1941.

Als een verstandige bouwmeester heb ik eenen
goeden grondslag gelegd. De dag des Heeren zal
de hoedanigheid van ieders werk vertoonen.
I Cor. III 10. 13.

Heer de liver voor Uw Huis heeft mij verzeerd.
Ps. LXXVIII: 10.

Gedenk mijner dwaerige misde God! En vergeet de
weldden niet, die ik aan Uw bus gedaen heb.
II Eadr. XIII: 14.

Gaerne offerde hij zinnen tref en moeste
het goede tot staad te brengen.

Hij deride eemed
hi, en de saaken voortzag hij van kinderen.
Job. I 19. 20.

Dagteliks ging hij op naar den tempel des Heeren,
waarbij zins godsvrucht aan de Jongeren tot voor-
beeld staete.

Vaertwel, dierbare kinderen en kinnkinderen, en
bidt voor mij.

Ik volg oaze lieve moeder naar de hemel, en
bid voor u.

Mijn Jezus, barmhartigheid (300 d. nB.)

Drukkerij H. Smits - St. Joristraat 16.

Bidprentjes van de drie gebroeders van Drunen/Druenen te Rosmalen. Coll. Henk de Werd.

- Op fol. 3: “1892: De weduwe L. van Drunen te Rosmalen debet aan A.C. Kusters, bouwkundige te Rosmalen wegens het maken van bestek, tekening en begroting voor het bouwen van een woonhuis met aangehoorigheden alsmede het houden van toezicht op de uitvoering à f 5,- ten honderd der te verbouwen waarde groot f 911,00, het welk uitmaakt f 45,55. Voldaan 16 February 1893.”
- Op fol.84, dd. 13-2-1914: “Nota voor de gemeente Rosmalen wegens onderzoek van de in 1914 ingekomen bouwplannen met betrekking op de woningwet te Rosmalen. Bouwplan voor 5 arbeiderswoningen langs den Rijksweg 's-Bosch-Grave op het perceel Sectie E nò. 1165 te Hintham gemeente Rosmalen, gebouwd in 1914 door de eigenaars de Gebr. L. W. en P. van Drunen te Rosmalen in Hintham.”
- Op fol.85, dd. 20-1-1915: “Nota voor de gemeente Rosmalen wegens onderzoek van de in 1915 ingekomen bouwplannen met betrekking op de woningwet te Rosmalen. Bouwplan voor een woning waarin café zal worden gevestigd langs den Rijksweg 's-Bosch-Grave op het perceel E no. 1656 gebouwd in 1915 door den eigenaar W. van Drunen te Rosmalen.” Dit is het huidige pand Heer en Beek, op de hoek Heer en Beekstraat/Graafsebaan.
- Op fol. 115, 14-11-1921: “Nota voor de gemeente Rosmalen wegens woningtoezicht in verband met de volkshuisvesting aldaar waarvoor door den Minister van Arbeid bouwpremie is toegekend. Wegens woningtoezicht op de uitvoering van het plan van de woning van Lambertus van Drunen te Hintham gemeente Rosmalen. f 12,-”
- Bij 22-6-1923: “Bouwplan van een Heerenhuis op een terrein nabij de kom der gemeente sectie F no. in de gemeente Rosmalen in 1923 gebouwd door den eigenaar W. van Drunen te Rosmalen. f 12,-”
- Bij 18-11-1925: “Bouwplan van L. van Drunen uit Hintham van een te bouwen huis op den Dijk naast Cor van Stiphout op een perceel sectie E nr. 1164 gemeente Rosmalen. Te bouwen 1925/1926. f 12,-”

1 Lambertus van Drunen

Op het bidprentje van zijn vrouw schrijft men nog Lambertus van Drunen, zonder e dus! Over hem heb ik in diverse *Rosmalla's* al geschreven.

Hij werd geboren op 10 juni 1858 en hij overleed op 17 januari 1941, kort na de dood van zijn zoon Leonardus. Hij was gehuwd met Maria de Kleijn, geboren te Hintham op 4 juni 1857 en aldaar overleden op 29 augustus 1933.

Bidprentje van Maria de Kleijn, echtgenote van Lambertus van Drunen. Coll. Henk de Werd.

Lambertus van Druenen was de eerste kerkmeester van de Hinthamse Annakerk. Hij schonk die kerk dan ook een schitterend glas-in-lood-raam, dat thans nog te bewonderen is. Hij wordt daarom in de parochiearchieven ook genoemd onder de lijst van "weldoeners der kerk". Waar andere parochianen voor de bouw van de Hinthamse kerk intekenden in 1909 voor tien of vijf gulden, voor een rijksdaalder, een gulden of nog minder. (Denk eraan, dat die ene gulden in 1909 voor vele Hintammers al een gulle gave was. De bouw van de kerk plus pastorie bedroeg toen f 39.880,-). Lambertus van Druenen behoorde met f 100,- tot de grote weldoeners van de kerk. "Uit de gift van L. van Druenen", schreef pastoor van Thiel, "werd aangekocht een beeldraam, voorstellende den H. Augustinus."

Op 18 mei 1911 schonk Lambertus van Druenen bij gelegenheid van zijn zilveren huwelijksfeest nog eens f 150,-. Pastoor van Thiel schreef: "18 Mei 1911: Zilveren huwelijksfeest van L. van Druenen, kerkmeester, en echtgenoot. Gedurende de plechtige H. Mis hadden de jubileerende echtelieden met hunne vijf kinderen plaats genomen op stoelen voor de communiebank. De algemeene deelname aan dit schoone en luisterrijk gevierde feest getuigde van de groote achting, waarin zich de familie van Druenen, met haar waardig hoofd, den bekenden aannemer Bart van Druenen, mag verheugen. Als blijvend aandenken aan deze dag en uit erkentelijkheid van het vele, ook tijdelijke, goede van God ontvangen, verkreeg de kerk eene gift van f 150,- ter bestrijding van de onkosten voor den vloer in het priesterkoor."

Voor het beeld en het altaar van de H. Joseph in de kerk van Hintham, geleverd door de firma Lenaerts uit Roermond voor f 1150,- schonk L. van Druenen f 25,-. Beeld en altaar zijn helaas verdwenen uit de kerk. Aan het vaandel van St. Anna, vervaardigd op het atelier van C.H. de Vries te Amsterdam voor f 185,-, deed L. van Druenen een gift van f 50,-. Aan de processiehemel van f 300,-, eveneens uit het atelier van C.H. de Vries, droeg L. van Druenen f 25,- bij. Voor het beeld van O.L.Vrouw voor processies, vervaardigd op het atelier van Van Bokhoven voor f 110,- + f 18,- voor het schilderen der burrie, en voor de mantel voor het beeld van rood fluweel, gemaakt door de firma Jansen te Tilburg voor f 167,33, mocht pastoor van Thiel opnieuw een beroep doen op zijn kerkmeester. Deze keer schonk hij f 30,-. Verder wordt hij nog genoemd als de schenker van een 1ste klas groen kazuifel en van een stel schuifgordijnen boven het missiekruis.

Bij het overlijden van Lambertus van Druenen schreef de opvolger van pastoor van Thiel, pastoor Hoekx: "17 Januari 1941: Gisteren is in den ouderdom van 82 jaar ten zijnen huizen te Hintham overleden de heer Lambertus van Druenen, de vader van den heer Leonardus van Druenen, die op Nieuwjaarsavond is overleden, en die juist veertien dagen geleden te Hintham plechtig is ter aarde besteld. De heer Lambertus van Druenen is geboren 18 juni 1858 te Rosmalen. In aannemerskringen was hij een zeer geziene figuur en tal van groote werken zijn onder zijn bekwaame leiding tot stand gebracht. Hij was aannemer van openbare werken van de gemeente Den Bosch, aannemer van werken van den Provincialen Waterstaat en aan-

nemer van werken van Rijk en Waterstaat. Voorts was de heer van Druenen president-commissaris van de NV Aannemings Mij. voorheen L. van Druenen en zoon, eereid van den Nederlandschen Aannemers- en Patroonsbond, afdeling Den Bosch, waarvan hij mede-oprichter is geweest; eereid en medeoprichter van den Zuid. Ned. Vereeniging van Werkgevers in het wegebouwbedrijf. Naast zijn vele werkzaamheden op aannemersgebied, vond de heer L. van Druenen nog tijd zich aan tal van sociale en politieke werken te wijden. Zoo was hij voorzitter van de R.K. Kiesvereeniging, afdeling Hintham en is hij lange jaren lid geweest van den Raad der gemeente Rosmalen. Tot aan zijn dood is hij sinds de stichting der parochiekerk lid van het kerkbestuur geweest.

Voor het parochieele leven in Hintham heeft hij zich groote verdiensten verworven. Zoo is hij lid geweest van het St. Annafonds, lid van den St. Annadag en lid van het comité tot afwerking van de parochiekerk. Voorts was hij te Hintham bestuurslid en oprichter van de ziekenkas "Broederhulp", afdeling Rosmalen en gedurende lange jaren is hij lid geweest van de Commissie tot Wering van Schoolverzuim. In verband met de zeer vele verdiensten welke de heer van Druenen heeft gehad voor de parochie Hintham, werd hij op 7 juni 1935 door Z.H. den Paus beërfacht met het Gouden Eerekrus van verdiensten "Pro Ecclesia et Pontifice". Op Pinksterdag 1935, ter gelegenheid van de viering van het zilveren jubileum der St. Anna Parochie te Hintham werd hem deze Pauselijke onderscheiding uitgereikt. In datzelfde jaar viel hem om zijn maatschappelijke verdiensten, en wel op 31 Augustus 1935, een Koninklijke Onderscheiding ten deel, nl. die van Ridder in de Orde van Oranje Nassau. In Januari van het vorig jaar werd te Hintham nog gevierd het feit, dat de heer L. van Druenen gedurende 40 jaren hoofdman is geweest van het gilde St. Antonius. Met den heer van Druenen is een goed man heengegaan. Zijn verscheiden zal door velen diep worden betreurd, maar zij zullen getroost worden door de gedachte, dat de goede God zijn trouwe knecht met het eeuwig geluk zal hebben beloond. Zijn ziel ruste in vrede."¹

Uit het huwelijk van Lambertus van Druenen en Maria de Kleijn werden vijf kinderen geboren:

A Leonardus W. van Druenen². Hij werd geboren te Hintham op 7 juli 1888 en overleed aldaar op 1-1-1941. Hij was gehuwd met Cornelia J. van Roosmalen. Uit het huwelijk van Leonardus van Druenen en Cornelia van Roosmalen werden geboren: **Maria van Druenen, Alberdine van Druenen, Leo van Druenen en Lambertus van Druenen.**

¹ Voor meer gegevens over deze markante Rosmalenaar verwijs ik naar de volgende artikelen, eveneens van mijn hand: 'Revue voor L. van Druenen en M. de Kleijn ter gelegenheid van hun zilveren huwelijksfeest (18 mei 1886-18 mei 1911)', in: *Rosmalla*, 7-4 (1997), pag. 40-44; '1941 Lambertus van Druenen overleden', in: *Rosmalla* 8-1 (1998), pag. 36-40; '18 januari 1926 Lambertus van Druenen 25 jaar hoofdman St. Antoniusgilde Hintham' in: Henk de Werd, *Oud-Rosmalen* (Rosmalen, 1987), pag. 295; 'Het St. Antoniusgilde en de Hinthamse kerk, in: Henk de Werd, *Oud-Rosmalen* (Rosmalen, 1987), pag. 292.

² Zie mijn artikel 'Leonardus van Druenen', in: *Rosmalla* 6-2 (1996), pag. 31-35.

Lambertus was in 1992 veertig jaar in dienst bij de Verenigde Heijmans Bedrijven. Hij nam toen ook afscheid van *Heijmans*. “Van Druenen kwam in 1952 bij Heijmans, als kleinzoon van degene die aannemersbedrijf de Koninklijke van Druenen had opgericht. Op dat moment was dit bedrijf al onderdeel van Heijmans. Behalve de naam is er geen verband tussen Lambert en het overgenomen bedrijf. Zij het dat in *Van Druenen* een e is verdwenen. Zoiets gaat vanzelf. Ik zeg zelf ook heus niet altijd dat er een e tussen moet. Dat doe ik alleen als het echt belangrijk is.” (*Brabants Dagblad*, 24-11-1992).

Lambert van Druenen werd benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau: “Lambert van Druenen (61), directeur van de Verenigde Heijmans Bedrijven in Rosmalen, is benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau. Ralph Pans, burgemeester van Rosmalen, overhandigde gisteren de bijbehorende versierselen in het Casino in Den Bosch. Van Druenen nam gisteren afscheid na zo’n 40 jaar bij Heijmans te hebben gewerkt. Op 22-jarige leeftijd begon van Druenen bij Heijmans in de uitvoering. In 1954 werd hij uitgezonden naar Turkije. Hij hield zich daar bezig met de aanleg van twee vliegvelden. Van Druenen was later ook werkzaam in het toenmalige Perzië.” (*Brabants Dagblad*, 2-12-1992).

B Wilhelmina van Druenen. Geboren te Hintham 1 juni 1897 en overleden te Hintham 16 augustus 1954. Zij huwde met Johannes P.M. van den Boom³. Uit het huwelijk van Wilhelmina van Druenen en Jan v.d. Boom werden geboren: Diny v.d. Boom, Marijke v.d. Boom en Jan v.d. Boom.

C Lambert van Druenen. Geboren te Hintham op 20 september 1900 en overleden in het ziekenhuis St. Jan de Deo te 's-Hertogenbosch in de leeftijd van 58 jaar op 5 maart 1959. Hij werd begraven op het parochiekerkhof te Hintham. Hij was bevestigd met het gouden erekruis *Pro Ecclesia et*

Coll. Henk de Werd.

Coll. Henk de Werd.

³ Zie mijn artikel 'Fotoarchief 2. Jan v.d. Boom en Wilhelmina van Druenen', in: *Rosmalla* 7-1 (1997).

De familie van Druenen ter bedevaart in Kevelaar. Achter het vaandel zien we achtereenvolgens Elisabeth van Druenen-Verhagen, Wilhelmina v.d. Boom-van Druenen en Johanna v.d. Ven - van Druenen. Coll. Henk de Werd.

Pontifice. Hij huwde met Elisabeth Verhagen. Uit dit huwelijk werden geboren:

M.M.G. (Maria) van Druenen en L.A.J. (Lambert) van Druenen. Lambert van Druenen was gehuwd met Rietje de Gouw. Hij overleed op 8-1-1995.

D Johanna Jacoba van Druenen. Geboren te Hintham op 6 april 1887 en aldaar overleden op 20 januari 1956. Zij werd begraven op het kerkhof te Hintham. Zij huwde met Henricus van de Ven. Dit huwelijk bleef kinderloos.

E Huberta van Druenen. Zij werd geboren te Rosmalen op 22 april 1896 en zij overleed te Berlicum op 7-9-1959. Zij was gehuwd met Johannes Brekelmans. Uit dit huwelijk werden o.a. geboren: Marianne Brekelmans (zij werd geboren te Rosmalen op 6-1-1932 en overleed plotseling te Rosmalen op 3-4-1984. Zij was gehuwd met Ad van Langen) en Bart Brekelmans (hij werd geboren te Nijmegen op 3-2-1934 en overleed te 's-Hertogenbosch 25-8-1957).

In uw gebed en H. Misoffer wordt aangevoelen de Ziel van Zaliger

HUBERTA VAN DRUENEN

echigenote van
Johannes Brekelmans

Zij werd geboren te Rosmalen 22 april 1896 en overleed in huize Vincentius te Berlicum 7 september 1959 na voorzien te zijn van de H. Sacramenten der Sterfenden. Haar lichaam werd te ruste gelegd in het familiegraf op het R.K. Kerkhof te Oriben.

Zij was een eenvoudige vrouw, die in oprecht geloof haar leven heeft doorgebracht. Beproevingen en ziekten zijn haar niet bespaard gebleven; maar zij heeft alles uit Gods hand aanvaard. Trouw ontving zij de H. Communie.

Zo mogen wij vertrouwen, dat haar ziel daar zal zijn, waar geen pijn of droefheid is, maar eeuwige vreugde bij Christus en haar kind in de hemel.

Mijn goede man, wat zijt ge altijd bezorgd geweest. Ge waart altijd bij mij. Onze Lieve Heer zal u belonen voor al uw opofferingen. Gij zult mij nu des te meer missen. Maar troost u in ons heilig geloof. Ik ben gelukkig en eens zijn we weer bij elkaar; onze scheiding is maar tijdelijk.

Mijn kinderen, vaartwel, blijf dagelijks voor mij bidden, zorgt goed voor vader, vanuit de hemel zal ik u volgen, ook daar blijf ik uw moeder.

Goede Jezus, neem haar de eeuwige rust.

Coll. Henk de Werd.

2 Wilhelmus van Drunen

Wilhelmus van Drunen werd geboren te Rosmalen op 5-11-1862 en overleed te Rosmalen op 12 februari 1940. Hij huwde op 27 mei 1892 met Maria Wilhelmina Velthuizen, geboren op 23 oktober 1865 te Horssen en overleden te Rosmalen op 24 februari 1926.

Wilhelmus van Drunen (foto coll. Henk de Werd) en zijn echtgenote Maria Wilhelmina Velthuizen (foto familiecoll. W.G. van Drunen, Amersfoort).

Opvallend is dat op het bidprentje van Wilhelmus "Van Drunen" wordt geschreven en op dat van zijn echtgenote "Van Drunen". Uit dit huwelijk werden geboren:

A Leonardus Jacobus van Drunen. Hij schreef zijn naam dus zonder die e. Hij werd geboren te Rosmalen op 2 april 1893 en hij overleed te Geldrop op 31 maart 1971. Hij huwde op 20-2-1920 te Geldrop met Maria Gertrudis Thissen. Hij was aannemer te Geldrop en in zijn briefhoofd kan men lezen *L.J. v. Drunen Wz.* Op 1 maart 1923 schreef zijn vrouw Marie van Drunen-Thissen:

"Beste Oom en Tante. Vanmorgen ontvingen wij de treurige tijding van 't overlijden van Bartje. Hiermede betuigen wij dan onze hartelijke deelneming over 't verlies van uw zoontje. Wel gaarne hadden wij de begrafenis bijgewoond maar ik hoop dat ge 't ons niet kwalijk zult nemen dat wij dit niet kunnen, omrede Leo is vanmorgen op reis gegaan en komt niet thuis voor Zaterdag en ik zelf kan niet komen of ik moet de kleine Leo meebrengen en dat gaat natuurlijk ook niet. Wij zullen Bartje in 't gebed niet vergeten. Wij zelf zijn nog diep getroffen door 't overlijden van onze dierbare Schoonzuster. Zij is Dinsdag pas begraven en nu blijft mijn broer met twee kinderen en met een drukke zaak alleen zitten. Ook zij kon niet gemist worden, maar den wil van God geschiedde in alles en we moeten ons allen daarin schikken. Ieder voelt zijn eigen leed 't beste. Nu, beste Oom en Tante, neefs en nichtjes, nogmaals betuig ik u allen

onze deelneming in 't verlies van uw zontje en broertje. Ik hoop wel een doodsprentje van hem te ontvangen. Met hartelijke groeten, Marie van Druenen." (Coll. Henk de Werd.)

Uit het huwelijk van Leonardus van Druenen en Maria Thissen werden geboren: **W.G. (Wim) van Druenen** (geboren op 15-7-1921. Wim van Druenen was bereid de tak "Wim van Druenen-Velthuizen" nog eens kritisch door te lezen. Ook stelde hij diverse foto's uit zijn archief beschikbaar voor dit artikel. Ik ben hem daarvoor veel dank verschuldigd) en **L.A. (Leo) van Druenen**, geboren op 22-8-1922 en overleden op 17-6-1959.

B Gertruda van Druenen. Zij werd geboren in 1894 en zij overleed in 1911, op zeer jeugdige leeftijd dus.

C Herman van Druenen. Hij was gehuwd met Henrica van Woestik. Hij overleed in de leeftijd van 62 jaar te Eindhoven op 11 april 1961. Uit dit huwelijk werden geboren: **J.M. van Druenen, M. van Druenen** (zij was gehuwd met M. Verhagen), **G. van Druenen, H. van Druenen** (hij was gehuwd met E. Maas), **J.Th. van Druenen, H.M. van Druenen, F.M.J. van Druenen, H.H. van Druenen, H.J.Th. van Druenen, C.A.P. van Druenen** en **W.M. van Druenen**.

Gertruda van Druenen.

D Hubertus van Druenen. Hij werd geboren te Rosmalen op 26-11-1900 en hij overleed te De Bilt op 12-10-1972. Hij huwde op 28-12-1931 te Utrecht met Wilhelmina Everdina van Rossum, geboren op 15-10-1904 te Utrecht en overleden te De Bilt op 16-12-1995. Uit dit huwelijk werden geboren: **C.M. (Kees) van Druenen** (7-9-1932 - 24-3-1981), **W.H. (Wim) van Druenen** (* 6-2-1934), **M.W. (Mieke) van Druenen** (* 17-9-1935), **F.H.H. (Riek) van Druenen**, (* 31-1-1937), **A.J. (Ton) van Druenen**, (* 27-9-1938), **E.M. (Eddy) van Druenen**, (* 14-4-1940), **W.B.H. (Mieneke) van Druenen**, (* 20-1-1942) en **M.A. (Marian) van Druenen**, (* 31-5-1944).

E Franciscus van Druenen. Franciscus (Frans) van Druenen werd geboren te Rosmalen op 18-4-1902. Hij overleed te Eindhoven op 5-5-1978. Hij was gehuwd met Maria Petronella Hamers, geboren te Tilburg op 26-9-1905 en overleden op 29-8-1963. Uit dit huwelijk werden geboren: **M. (Ria) van Druenen, F. (Francy) van Druenen, L. (Leonie) van Druenen** en **W. (Willie) van Druenen**.

F Wim van Druenen. Geboren te Rosmalen op 28 mei 1908 en overleden te 's-Hertogenbosch op 11 augustus 1980. Zie het bidprentje op de volgende bladzijde.

G Marie van Druenen. Zij werd geboren te Rosmalen op 27 juni 1903 en overleed te 's-Hertogenbosch op 31 oktober 1991. Zij was gehuwd met Albertus van der Plas, geboren te Rosmalen op 14 maart 1899 en overleden te Rosmalen op 25 september 1966. In 1963 vierde hij zijn zilveren jubileum als voorzitter van de Rosmalense voetbalvereniging OJC: "Vandaag is het 25 jaar geleden, dat de heer A. van der Plas werd gekozen tot voorzitter van de Rosmalense voetbalvereniging ODI Toen ODI na de Tweede Wereldoorlog fuseerde met *Juliana* uit Hintham werd de heer Van der Plas met grote meerderheid van stemmen tot voorzitter van de nieuwe vereniging gekozen, die de naam O(DI)-J(uliana) C(ombinatie) kreeg. Een zilveren jubileum als voorzitter van een voetbalvereniging is een zeldzaamheid en het valt dan ook niet te verwonderen dat de OJC-familie de heer Van der Plas flink in de bloemetjes gaat zetten.

*"Mijn taak is volbracht,
jullie onderlinge liefde moet blijven"*

Dankbaar denken we terug aan

Maria van Druenen

weduwe van

Albertus van der Plas

Zij werd geboren te Rosmalen op 27 juni 1903 en overleed, na het Sacrament der Zieken te hebben ontvangen, op 31 oktober 1991 te 's-Hertogenbosch. We hebben haar bij vader te rusten gelegd op de begraafplaats van de Lambertuskerk te Rosmalen op 4 november d.a.v.

Met grote dankbaarheid denken wij terug aan 'ons moeder'. Ze was de koningin van onze familie, de bindende figuur. Haar belangstelling voor ons, de kinderen, maar vooral voor haar klein- en achterkleinkinderen, was hartverwarmend. Haar levendige geest stelde haar in staat moderne ontwikkelingen kritisch en toch vol begrip te volgen.

Moeder was wars van uiterlijk vertoon; ze was recht door zee; gevat waren haar gezegdes en groot was haar gevoel voor humor; daarom

Bidprentje van Marie van Druenen. Coll. Henk de Werd.

Het feest voor de leden zal op een nog nader te bepalen dag worden gevierd; de receptie vindt volgende week zaterdag (11 mei) plaats", aldus het *Brabants*

In gebed
willen wij verbonden blijven met

WILHELMUS VAN DRUENEN

Hij werd geboren te Rosmalen 28 mei 1908; na een leven van 72 jaren, waarvan de laatste jaren in bejaardencentrum „De Annenborch" temidden van erg zorgzame mensen is hij gestorven in 's-Hertogenbosch na de sacramenten der zieken te hebben ontvangen 11 augustus 1980.
Na een afscheidsviering in de Lambertuskerk te Rosmalen, hebben we hem te rusten gelegd op de begraafplaats aldaar 15 augustus 1980.

Moge hij nu vrede vinden bij God.

Als je moegelopen bent
naar de sterren
om voor mensen in de
nacht wat licht te
zoeken, zet je dan neer
in de stilte en luister
naar de bron!

Als je diep genoeg
doordringt tot de kern
van de dingen krijg je
ogen om onzichtbare
dingen te zien en oren
om onhoorbare dingen
te horen!

Bidprentje Wilhelmus van
Druenen. Coll. Henk de Werd.

voelde iedereen zich bij haar thuis. Klagen en zeuren paste niet bij haar; daarom ging ze ook niet bij de pakken neerzitten, toen vader 25 jaar geleden kwam te overlijden.

Moeder genoot van het leven, van elke nieuwe dag en van elk klein ding; ze zat nooit stil, want dat was verloren tijd. Naast haar stoel lag altijd wel 'n haakwerkje en de avonden werden steevast doorgebracht met kaarten.

De laatste avond van haar leven staat voor altijd in ons geheugen gegrift. Groot en klein stond rond haar bed en voor ieder had ze een laatste, inspirerend woord. De dood was voor haar niet angstaanjagend, maar de waardige afsluiting van een welbesteed leven. Wij hopen dat haar wens vervuld is en dat zij nu samen mag zijn met vader.

Om haar manier van leven, die voortkwam uit een eerlijk en oprecht geloof, durven wij haar met een gerust hart toe te vertrouwen aan Gods barmhartigheid.

Moeder, oma, bedankt voor wie je was. Rust in vrede.

Dagblad van 3 mei 1963. Tijdens die receptie kwamen veel prominenten de heer Van der Plas feliciteren. Hij ontving de bondsspeld van de KNVB, het eremetaal met oorkonde van de Nederlandse Katholieke Sportbond, een gouden dasspeld met briljantje (aangeboden namens het bestuur door de secretaris van OJC, Antoon Deckers), een gouden ring en manchetknopen (aangeboden door Bert Kerkhof namens de leden van OJC). "Het was verder gedurende tweeënehalf uur een komen en gaan van verenigingsafgevaardigden en sportrelaties die de heer Van der Plas hebben overladen met bloemen en andere geschenken. Eerst tegen half zeven, nadat de drumband van de Jeugdcentrale uit Hintham en de harmonie *St. Cecilia* de muzikale hulde hadden gebracht, kon de receptie beëindigd worden..." (*Brabants Dagblad*, 13 mei 1963). In augustus 1966 werd hij benoemd tot erevoorzitter.

Op 25 september 1966 overleed hij nog vrij onverwacht. Na de plechtige H. Mis van Requiem op 28 september 1966 werd hij door de spelers van het eerste elftal van OJC naar zijn graf gedragen op de Lambertuskerkhof te Rosmalen.

Uit het huwelijk van Maria van Druenen en Albertus v.d. Plas werden geboren: Leo van der Plas, Ria van der Plas, Wim van der Plas, Bert van der Plas, Gerrie van der Plas, Els van der Plas, Marijke van der Plas en José van der Plas.

3 Petrus van Druenen

Piet van Druenen werd geboren te Rosmalen op 4 september 1870 en hij overleed te Rosmalen op 3 juli 1931. Hij was stratenmaker en aannemer te Rosmalen. Hij huwde op 14-5-1895 met Huberdina Vink, geboren op 2 december 1870 en in de leeftijd van 84 jaar overleden op 19 september 1955. Uit dit huwelijk werden geboren:

A **Huberta van Druenen.** Zie 3A.

B **Allegonda Maria van Druenen.** Geboren te Rosmalen op 18 november 1897 te Rosmalen en overleden te Den Bosch op 17 december 1971.

C **Leonardus Josephus van Druenen.** Geboren te Rosmalen op 2 maart 1899 en overleden te Rosmalen op 4 september 1900.

D **Leonardus Josephus van Druenen.** Zie 3B.

E **Huberdina Johanna van Druenen.** Geboren te Rosmalen op 18 november 1904 en overleden te Rosmalen op 13-jarige leeftijd op 20 september 1918. Zie haar foto en bidprentje op de volgende bladzijde.

F **Gijsbertus Johannes van Druenen.** Geboren te Rosmalen op 15 maart 1906 en overleden te Rosmalen op 16-jarige leeftijd op 28 februari 1923. De Heemkun-

Coll. Henk de Werd.

Foto (coll. Heemkundekring Rosmalen) en bidprentje (coll. Henk de Werd) van Huberdina Johanna van Druenen.

dekring bezit een fraai portret van deze veel te jong overleden Gijsbertus.

G Petrus Wilhelmus van Druenen. Geboren te Rosmalen op 12 december 1907 en overleden te Den Bosch op 26 augustus 1970.

H August Wilhelmus van Druenen. Geboren te Rosmalen op 24 augustus 1909 en overleden te Den Bosch op 6 oktober 1958. Hij huwde op 31 mei 1958 te Rosmalen met Maria der Kinderen. Het bidprentje spreekt echter van "mijn verloofde": het huwelijk was nog niet kerkelijk ingezegend.

I Catharina Elisabeth van Druenen. Zie 3C

J Gerarda Maria van Druenen. Geboren te Rosmalen op 2 februari 1914. Zij verblijft thans in het verzorgingstehuis *De Annenborch* te Rosmalen. De geschonken collectie komt uit haar bezit.

Twee keer coll. Henk de Werd.

3A Huberta van Druenen (Druenen). Zij werd geboren te Rosmalen op 23 oktober 1896 en zij overleed te Rosmalen 16 april 1934. Zij was hoofdzelatrice van het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs. In verband met haar overlijden schreef kapelaan J. Verbiesen, Jo verbiesen, de zoon van Drieka Verbiesen en de broer van Dirk Verbiesen, bakker in Rosmalen op 19 april 1934 uit Mill:

“Geachte familie, ’t Is zeker voor Bertha een verlossing geweest, toen O.L. Heer bij haar kwam en gezegd heeft: ‘Nu is het genoeg geweest.’ Hij, Die alleen weet, wat het beste is, heeft U opnieuw pijnlijk bezocht, en ’t is Uw geloof, dat U sterken zal en de kracht zal schenken, ’t kruis in liefde en overgeving aan te nemen. Hij, Die goed is, en ’t in alles met ons goed meent, zal ook nu gedaan hebben, wat het beste was. Laten we ons dus neerleggen bij Zijn Heilig wilsbesluit en troosten we ons, dat dit lijden wat de dierbare afgestorvene hier geleden heeft, voldoende geweest is om haar aanstonds toe te laten bij haar God in den hemel. Gaarne blijf ik met U bidden voor haar, bidden ook voor U allen, en vragen dat zij de welverdiende rust moge hebben en U allen de kracht geven, U te onderwerpen en in alles wat U overkomen is, de goedheid te lezen van God. Met dezen wensch en de belofte van een hartelijk memento betuig ik nogmaals mijne oprechte deelneming.” (Coll. Henk de Werd.)

3B Leonardus Josephus van Druenen (Druenen). Hij werd geboren op 12 oktober 1902 te Rosmalen en hij overleed te Den Bosch op 5 augustus 1954. Hij huwde op 14 oktober 1931 te Rosmalen met Adriana Heijmans, geboren te Rosmalen op 11 juni 1903 en overleden te Den Bosch op 15 oktober 1979. Leonardus van Druenen was aannemer, caféhouder en later ook nog uitvoerder bij de NV Heijmans. Uit het huwelijk van Leonardus van Druenen en Adriana werden vier kinderen geboren:

- * **Huberdina Petronella Maria van Druenen.** Geboren te Den Bosch op 27 augustus 1933. Zij huwde op 27 september 1960 met Lambertus de Jong, bakker te Rosmalen in de Torenstraat. Hij werd geboren te Rosmalen op 30 januari 1930. Uit dit huwelijk werden geboren: Adriana Johanna Huberdina Maria de Jong (Rian; op 14 januari 1966) en Johanna Adriana Huberta Maria de Jong (Annelies; op 1 november 1967 te Rosmalen. Zij huwde met Peter van Wanrooij, kapper te Rosmalen in de Striensestraat).
- * **Hendrica Huberta Maria van Druenen.** Geboren te Rosmalen op 21 juli 1935.
- * **Huberta Petra Maria van Druenen.** Geboren te Rosmalen op 13 april 1937. Zij huwde te Rosmalen op 22 november 1960 met Adrianus Maria van Lith, geboren te Den Dungen op 8 september 1933.

Coll. Henk de Werd.

Gedenkt in uwe gebeden
Leonardus Josephus van Druenen
 echtgenoot van
Adriana Heijmans
*geboren te Rosmalen 12 Oct. 1902 en voor-
 zien van de laatste H. H. Sacramenten*
overleden te 's-Bosch 5 Aug. 1954. Begraven
op het R.K. Kerkhof te Hintham 9 Aug. 1954.
Lid van de Mannenwacht van het
H. Sacrament.

*In het volle bewustzijn van de naderende
 dood is hij na een kortstondige ziekte, geheel
 voorbereid en vol overgave aan Gods H. Wil,
 kalm en rustig heengegaan.*

*Hij was zeer gehecht aan zijn vrouw en kin-
 deren, in wier dankbare herinnering hij steeds
 zal blijven leven als een bezorgde vader, op-
 recht eenvoudig, gemoedelijk en voorbeeldig
 eerbiedig wanneer hij de Kerk bezocht en
 veelvuldig ter H. Tafel naderde.*

*Lieve vrouw, O.L. Heer zal uwe troost zijn
 en uw steun en gij, mijn beste kinderen,
 blijft godsdienstig leven en weest goed voor
 moeder in die ware eensgezindheid, welke
 steeds hetsieraad was van ons gelukkig gezin.*

*Gij allen, familieleden en vrienden, bidt
 voor mij tot den barmhartigen God en Zijn
 Moeder Maria. Onze vader - Weesgegroet.*

Rouwbrief (coll. Heemkundekring Rosmalen) en bidprentje (coll. Henk de Werd) van Leonardus van Druenen.

Adrianus van Lith werd in 1990 benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau. "A. van Lith uit Rosmalen is gisteren benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Van Lith is directeur van de divisie Materieel en Staalbouw van de Verenigde Heijmans Bedrijven. Van Lith (56) vierde gisteren in kasteel Maurick in Vught zijn veertigjarig jubileum bij Heijmans. De Rosmalense loco-burgemeester H. van Beers reikte hem de onderscheiding uit. Van Lith trad op 16-jarige leeftijd in dienst bij de toenmalige NV Aannemers- en Wegenbouwmaatschappij v/h Fa. J. Heijmans. Hij werd ingezet op de afdeling die zich bezighield met de reparatie en onderhoud van materieel. Van Lith werd vervolgens uitgezonden naar Turkije en Perzië, waar hij bij projecten de leiding had. In 1969 werd hij benoemd tot directeur van de werkmaatschappij Heijmans Materieel en Staalbouw." (*Brabants Dagblad*, 27-4-1990.)

Uit het huwelijk van Huberta van Druenen en Adrianus van Lith werden geboren: Leonardus Alphonsus Maria (Leon) van Lith (op 30 september 1963 te Den Bosch) en Johanna Adriana Maria (Karen) van Lith (op 2 februari 1966 te Rosmalen). Karen van Lith haalde diverse malen de krant in het kader van het dammen. Zo maar enkele willekeurige citaten uit de krant en *De Molen*:

“Voor de vierde keer in successie heeft Karen van Lith de nationale damtitel voor dames veroverd. De 23-jarige speelster uit Rosmalen boekte in de slotronde van het spannend verlopen zeventiende titeltoernooi in Lent een vlotte zege op Leun Otten en passeerde daardoor Petra Polman in de laatste ronde.” (*Brabants Dagblad*, 1-4-1989.)

Rouwbrief en foto van Huberdina van Druenen-Vink, echtgenote van Petrus van Druenen. Coll. Heemkundekring Rosmalen.

“Voor de vijfde keer in successie heeft Karen van Lith het Nederlands damkampioenschap voor vrouwen op haar naam geschreven. In een zeer spannende finale passeerde de 24-jarige Rosmalense op de valreep de een jaar oudere Jacqueline Schouten, die vanaf het begin van het toernooi de leiding had. Door de overwinning plaatste Van Lith zich ook voor de wereldtitelstrijd in 1991.” (*Brabants Dagblad*, 17-4-1990.)

“Karen van Lith is er voor de achtste maal in successie in geslaagd beslag te leggen op de nationale titel dammen voor dames. Met 15 punten uit 9 partijen bleef zij de concurrentie ruimschoots voor en liet zij er andermaal geen twijfel over bestaan, wie in dit opzicht de sterkste is. Zoals bekend is Karen van Lith lid van Heijmans Excelsior Damvereniging.” (*De Molen*, 21-4-1993.)

“Door in de slotronde van het Nederlands damkampioenschap voor vrouwen te winnen van Iepie Poepjes, is Karen van Lith opnieuw Nederlands kampioene. Het betekent de negende titel op rij voor de 28-jarige Rosmalense. Door de toernooizege plaatste Van Lith zich voor de finale van het Wereldkampioenschap in 1995.” (*Brabants Dagblad*, 23-7-1994.)

* **Theodora Josephina Maria van Druenen.** Geboren te Rosmalen op 21 juni 1938.

3C **Catharina Elisabeth van Druenen.** Zij werd geboren op 3 augustus 1912 te Rosmalen en zij overleed te Veldhoven op 4 april 1972. Zij was gehuwd met Thieu Klijn, geboren te Haarsteeg op 16 februari 1911 en overleden te Eindhoven op 1 juni 1971. Uit dit huwelijk werden geboren: Thieu Klijn (* 17-8-1945), Ine Klijn (* 7 april 1947) en Elisabeth Klijn (* 18 november 1954).

In de geschonken collectie van de familie van Druenen zit ook deze schitterende oude foto. We zien op deze foto de familie Müller-Snijders uit Nuland, te weten "Oom Frans Müller en tante Beth Snijders, de enige zuster van vaders moeder", aldus het bijschrift. Leonardus van Druenen was getrouwd -- dat hebben we kunnen lezen -- met Gerdina Huberta Snijders. Coll. Van Druenen, Heemkundekring Rosmalen.

Kwartierstaten van bekende Rosmalenaren 2

Martien Veekens

De middenpagina's van de *Rosmalla* worden dit keer gevuld met de kwartierstaat van Cor Verstegen, enthousiast lid van onze Heemkundekring, maker van een

groot aantal maquettes van markante Rosmalense gebouwen en actief deelnemer aan de ontsluiting van Rosmalense DTB-boeken in het Rijksarchief in Noord-Brabant.

Uit de kwartierstaat blijkt al onmiddellijk dat aan vaderszijde het Rosmalens 'bloed' overheerst. De grootvader van Cor aan moederszijde is echter afkomstig uit Balgoij en Keent. Omdat in het Rijksarchief te 's-Hertogenbosch uitsluitend de burgerlijke stand en DTB's van de 190 Brabantse plaatsen berusten, moest voor de kwartierstaatnummers 6, 12, 13, 24 t/m 27 en 48 t/m 55 onderzoek worden gedaan in het Gemeentearchief te Nijmegen, waar evenals in het Gelderse Rijksarchief te Arnhem de gegevens berusten van o.a. Balgoij en Keent alsmede Over- en Nederasselt.

Kwartierverlies

- Bij het opstellen van een kwartierstaat verdubbelt het aantal voorouders in iedere generatie, en theoretisch zou men in de middeleeuwen dus miljoenen directe voorouders hebben. Dit is, gezien het geringe aantal werkelijk bestaande personen in die tijd, onmogelijk, en een betrekkelijk groot aantal voorouders moet dus meer dan eens voorkomen. In de biologie noemt men dat 'inteelt', in de genealogie 'kwartierverlies'. Vooral in afgesloten 'inheemse' gemeenschappen die op zichzelf staande groepen vormden, kwam 'inteelt' c.q. 'kwartierverlies' (tegenwoordigsteeds meer met 'kwartierverdubbeling' of 'kwartierherhaling' aangeduid) veel voor. In de eerder gepubliceerde kwartierstaat van Rien van Grunsvan zagen we zo'n voorbeeld bij het echtpaar Emericus van Nuland / Henrica Ruijs. Deze echtelieden behoorden met hun kwartierstaatnummers 44 en 45 tot de voorouders van vaderskant en met hun kwartierstaatnummers 56 en 57 tot de voorouders van Riens moederskant. De nummers 88, 89, 90 en 91 zijn vervolgens weer dezelfde personen als de nummers 112, 113, 114 en 115; enz.
- Wanneer een voorouder geen natuurlijke vader bezit (en er sprake is van een 'onecht' kind), moet eveneens genoegen genomen worden met minder voorouders en dus minder kwartiëren. Met 'kwartierverlies' duidt men tegenwoordig met name op deze N.N.'s ter onderscheiding van de in vorige alinea bedoelde 'kwartierverdubbeling'. De onbekende vader krijgt geen nummer en ook de velden voor diens voorouders blijven blanco. Een voorbeeld daarvan zien we in de kwartierstaat van Cor Verstegen, waar bij Catharina Smulders geen vader bekend is. Als 'natuurlijk' kind van Johanna Smulders krijgt zij de achternaam 'de Groot' (tezamen met haar in 1827 geboren zus Wilhelmina Smulders en haar in 1822 geboren broer Martinus Smulders) wanneer haar moeder op 12 november 1837 een huwelijk aangaat met de in 1805 te Uden geboren Peter de Groot. Meerdere nakomelingen van genoemde Martinus Smulders dragen in Rosmalen nu nog als achternaam 'de Groot' en moeten noodgedwongen de zoektocht naar hun stamvader in 1837 beëindigen.

Adriaan Verstegen	Maria Meulendijk	Nicolaas van de Ven	Johanna Koolen	Gerardus van den Berg	Johanna Joh. Langen- huijzen		Johanna Smulders
* Uden 10-12-1792 zoon van	* Nuland 08-11-1795 dochter van	* Rosmalen 01-03-1797 zoon van	* Rosmalen 28-01-1805 dochter van	* Rosmalen 11-10-1773 zoon van	* Berlicum 13-02-1785 dochter van	N.N.	* Rosmalen 23-09-1796 dochter van
Cornelis Verstegen	Peter Meulendijk	Peter van de Ven	Hendrik Koolen	Joannis van den Bergh	Joannis Hub. van Langen- huijzen en Petronilla Henricus Bogers		Cornelis Smulders
en Elisabeth van den Boom	en Judit Gelings	en Adriana Strik	en Anna Maria van de Vliert	en Elisabeth Jent van der Heijden			en Wilhelmina Adrianus Kooken
x Nuland	16 -05-1824	x Rosmalen	16-04-1826	x Rosmalen	21-02-1808		
8. Peter Verstegen (akkerbouwer) * Nuland 24 maart 1825 +		9. Adriana van de Ven * Rosmalen 20 juli 1837 + Nuland 12 mei 1875		10. Johannes v.d. Berg (landbouwer) * Rosmalen 24 augustus 1813 +		11. Catharina de Groot (geboren Smulders) * Rosmalen 14 januari 1833 + Rosmalen 19 juni 1874	
	x Nuland	3 februari 1860			x Rosmalen	31 augustus 1860	
4. Adrianus Verstegen (bierbrouwersknecht) * Nuland , 13 april 1862 +				5. Petronella van den Berg * Rosmalen , 2 april 1868 + Rosmalen, 17 september 1927			
			x Rosmalen	12 februari 1898			
2. Johannes Verstegen (schilder) * Rosmalen , 20 april 1900 + 's-Hertogenbosch, 10 oktober 1963							x Vel
1.						Cornelius Adrianus Verstege	Lid van de Heemki

Cornelis van Osterom * Reek 09-03-1803 zoon van	Alegonda Aarts * Wijchen 02-07-1790 dochter van	Johannes Jans * Cuijk 20-12-1789 zoon van	Elisabeth Loeffen * Balgoij 02-03-1789 dochter van	Joannes Jordens * Reek 25-09-1790 zoon van	Maria Anna van Eck * Reek 18-12-1802 dochter van	Hendrikus Schimmel * 's-H.bosch 16-08-1801 zoon van	Gerardina Belle * Grave 27-9-1806 dochtersvan
Huibert van Osterom	Wilhelmus Aarts	Theodorus Jans	Loef Loeffen	Theodorus Jordens	Lucas Van Eck	Franciscus Schimmel	Hubertus Belle
en Catharina van der Sluijs	en Johanna van Druten	en Mechel Jans	en Geertrui van Dijk	en Helena Maria Nooijen	en Maria de Bruijn	en Maria Van Es	en Elisabeth Pompe
x Balgoij	22-07-1830	x Over- en Nederasselt	23-04-1825	x Reek	14-02-1830	x Velp	13-8-1826

12. Lambertus v Osterom (timmerman/tapper) * Keent (Balgoij) 26 juli 1831 + (Groesbeek ? na 7 januari 1905)	13. Mechel Jans * Nederasselt 21 februari 1826 + Balgoij 6 april 1895	14. Petrus Lambertus Jordens (landbouwer) * Velp 17 september 1842 +	15. Hendrika Schimmel * Velp 9 november 1840 +
x Balgoij en Keent	19 september 1855	x Velp	29 april 1865

6. Cornelius van Oosterom (timmerman) * Balgoij, 16 juli 1860 +	7. Gerardina Maria Jordens * Velp, 30 april 1866 +
x Velp	19 augustus 1889

3. Gerardina Maria van Oosterom * Velp, 29 april 1904 + Rosmalen, 9 juli 1985 26 juli 1926

* Rosmalen, 18 juli 1931

dekring Rosmalen

De familienaam Van der Doelen: zijn (mogelijke) oorspronkelijke betekenis

Wim Veekens

0. Voorwoord

In de maand november van het afgelopen jaar kreeg ik van mevrouw Lenie Toelen-van der Doelen uit Esch een groot aantal gekopieerde bladzijden met aantekeningen ter inzage over onder meer het geslacht Van der Doelen⁴.

Ik kreeg van haar toestemming om uit deze notities de toponiemen van Rosmalen op te tekenen, wat een behoorlijk groot aantal veldnamen opleverde. Aan mevrouw Toelen ben ik daarvoor dan ook dankbaarheid verschuldigd. Als een soort tegenprestatie heb ik haar toen beloofd een stukje over de familienaam Van der Doelen in *Rosmalla* te schrijven.

Ziehier het resultaat. Ik maak hierbij wel de opmerking dat wat ik hier schrijf niet als volledig, volmaakt of definitief beschouwd mag worden. Het is niet meer dan een voorlopige poging om een in Rosmalen en omstreken bekende familienaam te verklaren.

1. Inleiding

Uit de volkstelling van Noord-Brabant gehouden eind mei 1947 blijkt dat de grootste dichtheid van dragers met de naam Van de(r) Doelen te vinden is in Rosmalen, namelijk 80 maal. Op de tweede plaats staat Geffen met 46 maal, gevolgd door Berlicum met 39 keer en tenslotte Nuland met 33 keer. Daarnaast zijn er kleinere concentraties, onder meer in Oss: 23x; 's-Hertogenbosch: 14x; Heesch: 13x, en Heeswijk: 12x⁵.

Uit wat hierboven staat kan men vaststellen dat de familienaam (voortaan: FN) Van der Doelen toch wel een Rosmalense naam is.

Zoals de titel en het tweede gedeelte van het voorwoord reeds aangeven, is de bedoeling van dit artikel niet genealogisch, maar naamkundig: ik probeer de FN te verklaren.

Voordat ik begin met de eigenlijke bestudering van de oorsprong van de naam, besteed ik eerst aandacht aan twee zaken, ten eerste aan de indeling van de persoonsnaamkunde (anthroponymie), en ten tweede aan de oorsprong van de bijnaam (BN) die de Van der Doelens sinds lang met zich meedragen.

⁴ Mevrouw Toelen-van der Doelen heeft deze aantekeningen van wijlen de heer Toon Heijmans uit Rosmalen gekregen.

⁵ *Nederlands Repertorium van Familienamen. Noordbrabant* (Assen-Amsterdam, 1947), pag. 166.

2. Indeling persoonsnaamkunde

A Persoonsnamen (anthroponiemen)

- Voornamen, doopnamen. Bijvoorbeeld *Wim - Wilhelmus*.
 - Roepnamen. Vergelijk de zinsnede: "haar doopnaam is Petronella, maar we noemen haar Marianne".
 - Vleinenamen. Namen die zich kenmerken door verkortingen of verkleiningen. Denk aan: *Ruud* (< *Rudolf*), *Truïke* (< *Geertruida*)⁶.
- Toenamen of bijnamen (met inbegrip van schuilnamen). Bekende toe- of bijnamen in Rosmalen en omgeving zijn /Plietjes/ voor de *Van de(r) Donken* en /Gè:pe/ voor de *Van der Doelens*!

B Familienamen, achternamen

- Patroniemen. Een patroniem is een FN ontstaan uit een mannelijke voor- naam. Een bekend voorbeeld hiervan is *Jans(s)en* < *Jan*.
- Metroniemen. Een metroniem is een FN ontstaan uit een vrouwelijke voor- naam. Een voorbeeld is *Be(e)len* < *Be(e)le*, een verkorte vorm van *Isabel(l)e* of *Mabelia*.
- Herkomstnamen. Dit zijn familenamennamen afgeleid van aardrijkskundige namen, zoals van plaatsnamen: *Van Rosmalen* en *Van Kaathoven*. Ook (micro-)toponiemen of veldnamen kunnen namen opleveren, denk aan: *Van der Heijden*, *Kerkhofs*, *Verhagen*, enzovoorts⁷.
- Beroepennamen. Voorbeelden hiervan zijn: *Smits* en *Steenbekkers*.
- Eigenschapsnamen. Dit is een omvangrijke categorie. We geven slechts enkele voorbeelden: *De Bruin*, *Witlox* (iemand met een opvallend witte haarlok), *Dollevoet* en *Den Besten*.

C Bewonernamen (inclusief spotnamen). Een voorbeeld: *Rosmalenaar*, met de spotnaam: *zandhaas*.

D Volkerennamen. Als voorbeelden noem ik: *Brabanders* en *Vlamingen*⁸.

⁶ Roepnamen en vleinenamen worden dikwijls gegroepeerd onder de term 'familiaire naamsvormen'.

⁷ Zie ook: W. Veekens, 'Het Rosmalens toponiem Aken en Jeroen Van Aken alias Bosch', in: *Rosmalla*, 9-3 (1999), pag.6-7.

⁸ Het betreft hier een door mij aangepaste versie op de indeling van H. Buitenhuis, 'Anthroponymische terminologie' in: *Naamkunde*, 1 (1969), pag. 85 en 98.

3. Etymologieën van de Bijnaam en Familienaam

3.1. Etymologie van de Bijnaam Gijpen: /Gè:pe/

/Gè:pe/ is een BN die al generaties lang aan de dragers met de naam Van der Doelen gekoppeld wordt. Van oorsprong is het een troetel- of vleinaam. (Zie hierboven bij ‘persoonsnamen’). Hij hoort bij *Gijp*, een verkorte vorm van de mannen-naam Gijsbert / Gijsbertus.

De etymologie of oorsprong van de mansnaam Gijsbert op zich is al interessant. Volgens Van der Schaar is *Gijsbert* een “tweestammige germaanse naam, waarvan het eerste lid verkort is uit *gijzel*, middelnederlands *ghîsel*, met welk woord nederlands *gijzelaar* in verband staat; de betekenis is ‘kind van voorname ouders, van edele afkomst’; het kan ook verwant zijn met longobardisch, *gisil*, ‘pijl’.”⁹ Het tweede deel is *-brecht*, met de betekenis: “glanzend, schitterend, beroemd.”¹⁰

Wat de naam Gijsbert(us) van der Doelen betreft, de mij oudst bekende Gijsbertus was die welke “out borgemeester” was¹¹. Hij verkoopt op 15 oktober 1745 bomen (schaarhout) staande op het Poelkensbosch [= het gebied ‘Aan de Striemsestraat’, aldus het kadaster uit 1832, wv]¹². In 1750 verkoopt Gijsbertus een partij schaarhout (= hakhout), genaamd het Berenbosch (gelegen in het Sprokkelbos)¹³.

Twee jaar eerder valt hem bij de erfscheiding en deling tussen zijn broers Gerrit en Dirk en zijn zuster Catharina (gehuwd met Jan Gerrit Heijmans) onder meer het volgende ten deel: een huis met de daarbij gelegen grond, groot 2 lopensen en 45 roeden, dat op Bruggen stond en van ouds Het Scheepje genoemd werd¹⁴.

In het jaar 1752 wordt Gijsbert in een notarieel geschrift als “regerend armmeester” vermeld¹⁵.

Een kwart eeuw later (in 1777) bezoekt een aantal schepenen “de hoof genaamt den Annenbergh, toebehorend aan de weduwe Gijsbert van der Doelen”, dit met het doel een sloot of omheining (“vree”) die bij de hoeve lag te inspecteren¹⁶.

⁹ J. van der Schaar, *Woordenboek der Voornamen*, Utrecht (1993), pag. 195-196.

¹⁰ Idem, pag. 123.

¹¹ *Borgemeester* is niet hetzelfde als het huidige *burgemeester*. Een *borgemeester* was indertijd een soort beheerder van de financiële middelen van een dorp(sdeel).

¹² RAR = Rechterlijk Archief Rosmalen 134 I (1745).

¹³ RAR 135, (1750).

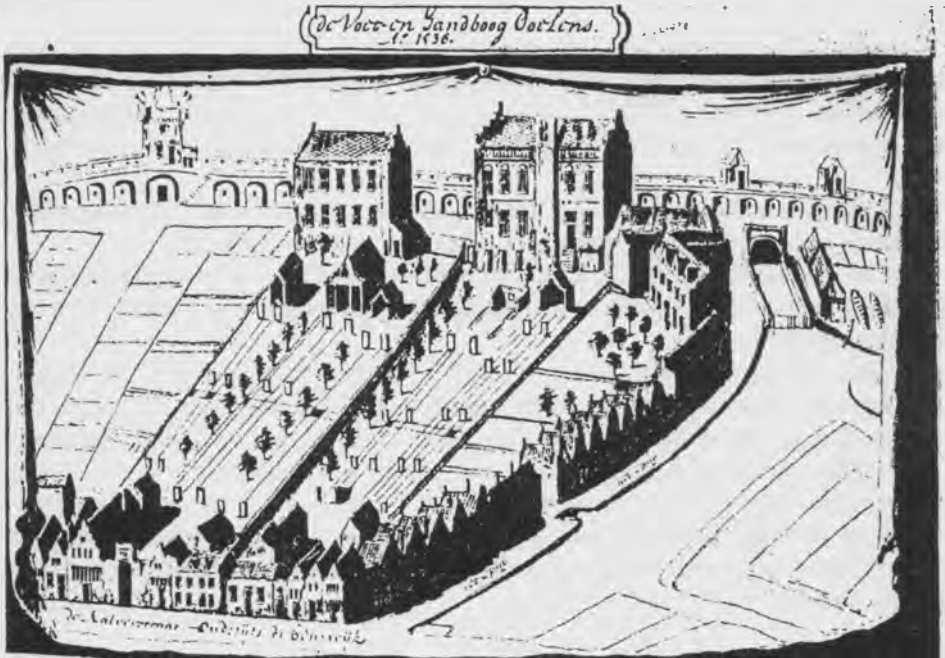
¹⁴ RAR 100 folio 68 (1748). Als oppervlaktemaat is 1 lopense: 1655 vierkante meter, en 1 roede: 33 vierkante meter.

¹⁵ Notaris Aenhuis 7076 folio 211 (1752). Een *armmeester* was een bestuurder van een instelling die zich bezighield met de armenzorg, de bedeling. ‘Den Arme’ zorgde onder meer voor het eten en de kleding van arme burgers.

¹⁶ H. de Werd, *Rosmalen Vroeger*, ([Rosmalen], 1985), pag. 274. De weduwe Gijsbert van der Doelen is Lijsbeth Wonders (zie ook H. de Werd, eveneens pag. 274). Of deze Gijsbert dezelfde is als die van ‘Het Scheepje’ op Bruggen is niet helemaal zeker, daarvoor is mijn onderzoek tot nu toe veel te beperkt geweest.

Het is niet uit te sluiten dat de bovengenoemde Gijsbert(us) degene geweest is wiens bijnaam ten grondslag ligt aan de nu nog in Rosmalen en omstreken bekende toenaam /Gè:pe/.

Ik wil tot slot benadrukken dat men deze toenaam zeker niet als een scheldnaam moet zien. Hij behoort tot dezelfde categorie als de FN Coolen. Dit patroniem dat afgeleid is van *Cool*, een verkorte vorm van *Nicolaas*, staat net als **Gijpen* in de (zwakke) tweede naamvalsform, *-en*. De betekenis van deze twee namen is respectievelijk: de zoon van Cool / Nicolaas, de zoon van Gijp / Gijsbert.

De 'boomgaarden' of schietbanen van de 'Voet- en Handboog Doelens' te Amsterdam (1536). Genomen uit: J. Wiersma, *De naam van onze straat. Geschiedenis en verklaring van de straatnamen in Amsterdam* (Amsterdam, 1987), pag. 92.

3.2. Etymologie van de Familiennaam Van der Doelen

Wanneer men hierboven de indeling van de persoonsnamenstudie nog eens bekijkt, wordt het duidelijk dat een FN als Van der Doelen een herkomstnaam is, een naam die teruggaat op een (micro-)toponiem of veldnaam. In dit geval is dat *doel(e)*. Vooral in de provincie Noord-Brabant en in Nederlandstalig België (Vlaanderen) zijn er veel FNN die van oorsprong herkomstnamen zijn.

Ik geef nu een aantal (mogelijke) betekenissen van het begrip *doel*, dat het grondwoord is in *Van der Doelen*.

Bij het woord *doel(en)* denkt men vanzelfsprekend aan het schutterswezen waar

met *doel(en)* de afgeschermdde schietbaan bedoeld wordt.

Oorspronkelijk, en ook nu nog in bepaalde gewesten, is *doel* toch iets anders dan een door de schutterijen of schuttersgilden gebezigde term.

In de verschillende Nederlandse dialecten zijn de betekenissen heel uiteenlopend. Zo staat in de zuidelijke dialecten *doel* voor “hoop aarde, zandhoop”¹⁷. In de Zaanstreek is *doel* een aanduiding voor “paaltje als merkteken”¹⁸, welke betekenis nauw aansluit bij het Veluws waar een *doel(e)* “een grensteken van de marken [= onverdeelde gronden, wv] is, bestaande uit een opgeworpen heuveltje met een paal”¹⁹.

De betekenis “grensteken” (of iets dergelijks) komt dichtbij de betekenis die *doel* in het Middelnederlands had. In dat ‘Nederlands’ tussen grofweg 1200 en 1500, was een *doel* een “greppel, gegraven om de grens tusschen twee akkers aan te wijzen. Vgl. Middelnederduits *dole, dole*, ‘gracht’; Oost-Fries [Duitsland] *dole*, ‘grensgraben’ ”²⁰.

Doel kon een enkele keer ook een verkorting zijn van *doelput* dat zowat dezelfde betekenis had: “greppel, die twee aangrenzende akkers scheidt.”²¹

Naast de betekenis “greppel als grensscheiding”, kon in het Middelnederlands *doel(e)* al “schietbaan” betekenen, eigenlijk “de wal of heuvel die achter de schijf is opgeworpen”²².

Voor de overgang in betekenis van “greppel” (= uitgraving) naar “wal” (= aarden opworp) kan men een parallel trekken met het woord *dijk*. Voor de etymologie van het woord *dijk*, opgeworpen aarden wal, gaat men uit van een betekenis “graven”. In het Middelnederlands betekent *dijc* niet alleen “dijk”, maar ook “poel”. (Voor de laatste betekenis, “poel”, vergelijk men het Duitse *Teich* = “vijver”). De verandering van betekenis kan verklaard worden doordat bij het graven tegelijkertijd een dijk (= een opgeworpen aarden wal) en een kuil of gracht (= een uitgraving in de grond) ontstaat²³.

¹⁷ *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (= WNT), III, 2de stuk ('s-Gravenhage-Leiden, 1916), kolom 2692-2693; J. de Vries, *Nederlands Etymologisch Woordenboek* (= NEW), (Leiden, 1987), pag. 121.

¹⁸ J. de Vries, NEW, pag. 121.

¹⁹ H. Moerman, *Nederlandse Plaatsnamen. Een overzicht* (Brussel, 1956), pag. 51.

²⁰ E. Verwijs en J. Verdam, *Middelnederlandsch Woordenboek* (= MWB), II ('s-Gravenhage, 1889), kolom 229. NB: Het woord *doel* staat ablatend (= met klankwisseling) naast *dal* = inzinking.

²¹ Idem, MWB, kolom 229. Voor *put* in de betekenis van grensmarkering, kan nog verwezen worden naar de Middelnederlandse uitdrukking ‘putten en palen’, dat wil zeggen: “de grenzen van een gebied afbakenen”. Zie: F. Stoett, *Nederlandse Spreekwoorden en Gezegden* (Zutphen, 1981), pag. 267.

²² WNT, III, kolom 2693; C. Kiliaan, *Etymologicum Teutonicae Linguae*, (Antwerpen, 1599 = Handzame, 1974), pag. 90.

²³ J. de Vries, NEW, pag. 116.

Detail van een kopergravure van de kermis te Hoboken bij Antwerpen naar Pieter Bruegel de Oude (ca. 1560). Aan de linkerzijde staat een schietschijf op een paal met daarachter een opgeworpen hoop ('een doel'). Uit: *Ach Lieve Tijd. 800 jaar De Meierij en de Meierijenaars* (Zwolle, 1994-1996), pag. 344.

4. Besluit

Het voorafgaande overziend, kan men stellen dat de FN Van der Doelen teruggaat op een toponiem, een plaatsnaam, in engere betekenis een veldnaam. Dat is vrijwel zeker.

Ik zet de verschillende betekenissen van *doel* nog een keer op een rijtje:

1. Grensmarkering
 - a. grensgreppel
 - b. grensteken = heuveltje met paal
 - c. paaltje als merkteken
2. Zandhoop, hoop aarde
3. Schietbaan (eigenlijk: aarden wal achter de schietschijf).

Het moet gezegd, een definitieve verklaring van *Van der Doelen* lijkt mij op dit ogenblik niet mogelijk, omdat ik (nog) niet over echt oude getuigenissen van de FN beschik.

Mocht het zijn dat het bekend is dat de naam al ergens in Middeleeuwse geschrif-

ten opgetekend staat, dan is de verklaring met het Middelnederlandse “grensgreppel” niet uit te sluiten. In dit geval zou dan de FN ontstaan kunnen zijn doordat iemand niet ver van een (opmerkelijke) sloot of greppel woonde die bijvoorbeeld twee akkers scheidde. Indien deze veronderstelling juist is, is de naam Van der Doelen te vergelijken met FNN als Van der Sloot en Van de Graft / Gracht.

Als we rekening houden met de (jongere) gewestelijke betekenissen “zandhoop, hoop aarde” en “heuveltje met paal”, dan is het niet geheel onmogelijk dat iemand *Van der Doelen* genoemd werd omdat hij in de nabijheid van een of andere (waarschijnlijk) opvallende zandhoop of -heuvel woonde.

Maar ook ontlening aan een terrein waar de schutterijen of schuttersgilden elkaar bekampten, de schietbaan, behoort tot de mogelijke naamsverklaringen²⁴.

De onmogelijkheid om hier een eenduidige verklaring van de naam te geven is te verklaren - ik heb het hierboven al min of meer gezegd - door het feit dat ik niet weet waar en wanneer de FN Van der Doelen voor het eerst gebruikt is²⁵.

Ter afsluiting van dit artikel nog deze opmerking: juist het gebrek aan eenduidigheid zorgt ervoor dat de FN Van der Doelen voor mij althans een doel is waarop ik mijn naamkundige pijlen zal blijven richten!

De commissaris vertelt over Rosmalen 2

Martien Veekens

In de vorige uitgave werden de persoonlijke verslagen opgenomen van mr A.E.J. Baron van Voorst tot Voorst (Commissaris van de Koningin in Noord-Brabant van 1 september 1894 tot 27 juli 1928) over zijn bezoeken aan Rosmalen in de jaren 1898 en 1902. Uit het Archief van de Commissaris (RANB toeg.nr. 130.01; inventarisnummer 336) geven we ditmaal de ongecorrigeerde tekst van de verslagen weer van zijn bezoeken aan Rosmalen in de jaren 1906, 1910 en 1915.

Den 17 Mei 1906 kwam ik weer in de gemeente; ik reed vervolgens over de Kruisstraat en het Wilt naar Maren; van daar kwam ik langs den Maasdijk (Empel) naar den Bosch terug.

Ik kwam een klein half uur te vroeg op het Raadhuis, door dat de afstand (per rij-

²⁴ In het Middelnederlands kon *doel* ook de algemene betekenis "strijd, gevecht" hebben (MWB, II, kolom 230).

²⁵ De locatie van een toponiem (denk aan de Zaanse, de Zuid-Nederlandse en Veluwe betekenissen van *doel*), en de tijd, het moment waarop een toponiem voor het eerst vermeld wordt, zijn van groot belang voor de verklaring van een FN. Denk bij tijd aan het (mogelijke) verschil in betekenis van *doel* tussen het Middelnederlands (1200-1500), "greppel", en het huidige Nederlands: "schietschijf; mikpunt".

tuig) van den Bosch naar Rosmalen niet meer dan een half uur is. De burgemeester en de secretaris waren op het raadhuis toen ik aankwam; de twee wethouders en de ontvanger kwamen later.

Ik verleende audientie aan van Beek, den candidaat-burgemeester van St Michielsgestel; hij kwam mijn steun vragen voor zijne sollicitatie. – en aan Dr Heymans, die eene vergunning om schadelijk gedierte te schieten gevraagd had, en daarop verder niets had gehoord; ik wees hem den weg hoe hij een volgend jaar moest handelen.

Bij de laatste Raadsverkiezing moest er gestemd worden; men schijnt het samen niet zoo erg meer eens – Wethouder van Liempt is overleden; hij is juist vervangen door de Laat.

Gemeenteontvanger van Beek ging als gemeente secretaris naar Megen; als ontvanger werd hij vervangen door van den Dungen.

B. en W. aangeraden een uitvoerigen staat van de gemeentebezittingen aan te leggen, waarop alle details van exploitatie enz uitvoerig vermeld worden; de burgemeester voelde daarvoor niet heel veel.

Toen Dr Plet niet benoemd werd tot geneesheer directeur van Coudewater, verliet hij die inrichting; doctoren zijn daar nu: dr Hoogveld, dr de Bruyn, dr v.d. Hoeven. – dr de Bruyn is ongehuwd, en inwonend geneesheer. –

De gemeente Rosmalen heeft weinig voordeel van het gesticht, behalve dat een tiental arbeiders daar vast werk vinden.

Burgemeester Nieuwenhuyzen is candidaat voor de Staten; zijn concurrent is van Beek, gemeentesecretaris van Geffen, candidaat van den Boerenbond; Nieuwenhuyzen is zeer onder den indruk, of hij het halen zal of niet; hij vreest, dat de invloed van Pater van den Elzen zoo groot zal zijn, dat van Beek definitief candidaat zal worden van de kiesvereniging. -

Den 15 Maart 1910 kwam ik weer in Rosmalen; ik was te voren in den Dungen geweest en daarna in Berlicum. Dr Heymans kwam zijn opwachting maken; van Crey, een metselaar, beklaagde zich, dat hem eene logements vergunning geweigerd was. Marinus van Lokven en A. van den Akker klaagden over de konijnen.

Er moet nog een inventaris van het archief worden aangelegd, en een staat van exploitatie van gemeentelijke bezittingen.

Verpleegden van Coudewater worden in den hoofdelijken aanslag aangeslagen naar het bedrag van hun verpleeggeld, behalve wanneer het gemeentebestuur toevallig weet, dat zij meer inkomen hebben.

Dr Heymans is nog gemeentegeneesheer; hij krijgt f 1000.-. Hij schijnt een bekwaam dokter te zijn, maar zich niet gaarne moe te maken.

Het burgerlijk armbestuur krijgt f 750 subsidie van gemeente.

Wolters, de gemeente secretaris, schijnt vrij goed te zijn, maar erg zenuwachtig; hij klaagt erg, dat hij het zoo druk heeft.

Den 11 Juni 1915 kwam ik weer in Rosmalen; dien zelfden dag bezocht ik ook nog de gemeente Vught.

Wolters, de nieuwe burgemeester viel mij niet mede; hij bevestigde den indruk,

dien ik vroeger herhaaldelijk bij de schriftelijke behandeling van verschillende aan-
gelegenheden, met name van militie en brandweer vergoedingen, van hem kreeg,
dat hij een lastig nijdig mannetje is, een echte dorpspotentiaat. – Het ergerde mij
in hooge mate, dat hij van Kerssemakers, het pas overleden schoolhoofd te Kruis-
straat, niets dan kwaads wist te zeggen, en geen enkel woord van waardeering wist
te vinden voor de groote verdiensten van dien edelen man, die zijn geheele per-
soon in dienst stelde om de belangen van zijn medeburgers naar best vermogen
voor te staan en te behartigen. – De keuze van Wolters tot burgemeester van Ros-
malen schijnt eene ongelukkige keuze te zijn geweest; mogen de ingezetenen niet
te veel van hem te lijden krijgen!

Het gaat den boeren van Rosmalen goed; vooral door vee houden werden zij in
de laatste jaren kapitaal krachtig; terwijl eertijds de heele gemeente aan uitwonende
eigenaren toebehoorde, bewonen thans ± de helft der boeren hunne eigen
boerderij. – Van de uitwonende eigenaren bezit Mr R. Tilman drie groote boerde-
rijen, terwijl H. van de Mortel ± 115 H.t. in eigendom bezit. – De boeren van v.d.
Mortel lijden schade door fazanten en konijnen; een van de twee boeren van
Eikenburg heeft om die rede de huur opgezegd en verlaat zijn boerderij. –
Ongeveer 150 menschen moeten buiten de gemeente hun brood gaan verdienen;
zij gaan gras maaïen in Holland, of zwaar werk verrichten in Duitschland; - ± zes-
tig werken als gewone sjouwerlui in den Bosch.

Van de 240 Belgische vluchtelingen zijn er nog ± 40 in de gemeente, waarvan 15
op eigen kosten.

Aannemer Groot te Hintham is een lage man; hij zou gaarne lid van den Raad
zijn, en geeft zich daarom veel moeite om invloed te krijgen bij den minderen man;
hij richtte zelfs eene geitenfokvereniging op, om, gedragen op de ruggen der geiten
de Raadszaal binnen te komen!

Hurkmans, gediplomeerd ambtenaar ter secretarie krijgt f 350 van gemeente en
f 200 van Wolters; - sinds de ziekte van den burgemeester van Nuland (Augustus
1914) houdt hij daar de secretarie bij (drie middagen per week) en krijgt daarvoor
f 250. –

Er is thans een uitvoerige beschrijving aanwezig van de exploitatie der gemeentelij-
ke bezittingen. Eene kaart (uittreksel uit het kadastrale plan) van die bezittingen
hangt in de Raadszaal.

Aan de Kruisstraat wordt herhalingsonderwijs gegeven aan 17 kinderen; in de kern
en te Hintham wordt dat onderwijs niet verstrekt. Toch werd Kerssemakers
gelaakt, omdat hij slechts 17 leerlingen had, terwijl men het zeer begrijpelijk vond,
dat in de Kom en in Hintham niets gebeurde !

Volgens B. en W. is Dr Heymans wel een goed geneesheer, maar is hij te rijk; hij
zou een pr ton hebben, en zich daarom niet al te veel van zijn praktijk aantrekken.

In verband met zijne sollicitatie naar de burgemeestersplaats te Nuland, had ik aan
Hurkmans gezegd, dat het voor hem geene aanbeveling was, dat hij onder leiding
van burgemeester Wolters op de secretarie te Rosmalen werkte. Hurkmans vertel-
de dat natuurlijk weer aan Wolters terug; en deze vond daarin aanleiding, mij te

vragen, waarin hij als burgemeester in zijn plicht te kort schoot. Ter mijner audientie van 5 Augustus 1915 heb ik Wolters diens tekortkomingen onder het oog gebracht; dat hij, in plaats van voor de menschen een hulp en steun te zijn, eigenzinnig en koppig aan zijn opvattingen vasthield, ook wanneer hem werd aangetoond dat die niet juist waren; zulks bleek o.a. bij de militie vergoedingen; - dat hij, verblind door eigen inzicht, bij anderen slechts kwaad zag, zonder het goede te kunnen waardeeren; zulks bleek o.a. bij zijne beoordeling van Kerssemakers; - dat hij met de Regeering niet had medegewerkt, gelijk zijn plicht was bij het nemen van maatregelen, die de buitengewone tijdsomstandigheden vorderden, en dat met name de Voorzitter der Rogge Commissie zich ernstig over zijn optreden geklaagd had.

Wordt vervolgd

Voor U gehoord 22

Harry Coppens

- *Het is vur men 'n utgemakte zaak dè de minse vruger dichter bè de natuur stonden es de mins van vandaag. Ut de veul aauw gezegdes over 't weer, de groei en de natuur spreekt 'n zich verbonden weete mi de elemente, die wij al lang niej meer kenne. De Bilt zal ons wel vertelle wè vur weer we te verwachte hebbe. Onze vurouders, die in veul sterkere mate van dè weer afhankelijk waare dan wij in onze gemechaniseerde wereld, konde zonder de hulp van allerlei instrumente, mar met wat hun voorouders op hen hadde overgedrage en hun èige ervaring en waarneming, het weer zowel op korte als op langere termijn aardig voorspelle. Onze gezegdes ut vru-gere ted, zijn 'n product van hun voorspellinge die in eenvoudige regels zijn gegoote en veel waarheid bevatte. Om 'n vurbeeld te geeve, dè ge ok op den dag van vandaag nog wel 's heurt: "Kreit d'n haon saoves, dan is 'oew lot, merrige mot of d'n haon kepot. 'n Aander gezegde dè hier eigeluk minder goewd in past en dè van vru-ger ut alles mi bijgeloof te maake ha, is volges men nog springlevend, te wete: Es 't regent en de zon schent, is het kermis in de hel.*
- *'t Gû es 'n loopend vuurtje dur 't durrep. Tontje van Gilst en Nelleke Rens, nog mar drie jaor getrouwd, gaon schèije. Nou hi eigeluk noit iemes kunne begrèpe dè Nelleke ooit mi hum hi kunne trouwe, mar dè zal wel iets te make hebbe mi de tij-delukke blindheid waor veul minse in die periode mi te make krège. Ze hi heur ooge in heure zak gehad en dan ziede ok niks wor en des net zo erg es blind, mar 't hi een vurdeel 't gû over. Het onheil is dan echter al geschied. Tontje is alted unnen aorige geweest. Ge wist niej wè ge aon hum had en hij haget volges men aachter den elleboog. Hij is hel z'n leeve over de tong gegaon mi al z'n gekke spronge. Ze ha'n misschien gehoopt dèttiej z'n wilde haore in zonne trouw wel zo kwètraoke.*

Mar hij ging op dezelfde voet dur. Ge zaagt ze noit saame en ging mistal alleen ut. “Wie z’n wêfke lief heeft, laot ze thuis.” zinniej. Mar dees weekend hettiej ze hellemaol bruingebakke. Hij was weer ’ns op stap geweest en pas de volgende dag weer thuisgekome, mi een of andere sloerie. Nò dees en nò al ’t aander wetter van der vurre is vurgevalle, kan niemis Nelleke ongelijk geeve dè ze van ’m af wil. Hij hi mar al te dik onder d’n draod dur gevreete.

- In deze ted is kèinder groot bringe ’n groot verschil mi vruger. In de crisisjaore van vur d’n oorlog en nog wel tot aon de zestiger jaore ha’n de aauw lui meer dan genog zurge um hulliej kroost aon d’n eet te haauwe, dè ze stook ha’n vur de winter en detter werm kleere waare vur de kèinder. En es ge mar niej denkt dètter ieder jaor nèije klere waare, zo es dè tegesworrig de gewoonste zaak van de wereld is. Bè d’n uurste klèine die er geboore wier, moest dè soms nog wel. Mar meestened hingen er bè een of aander familielid nog wel wè kleere waor d’r èige kèinder vort waare utgegroeid en die ze gèire van de hand dinne. En kleere waare in diejen ted niej aon mode onderhevig es op den dag van vandaag. En de kerk en de school, geruggesteund dur al ’t aander gezag en mi als stok aachter de deur d’n duvel en de hel hielde de kèinder op ’t rechte pad. En vervenne stond in diejen ted nog niej in ’t woordeboek. En dè kwaam gewoon, umdètter dè niej aon zaat, dè d’n bruine dè niej trekke kos. En dus zeker niej dè de ouders minder van hun kèinder hielde. En es de kèinder soms toch al iets mende te moete zegge over ’t eete of over de kleere, zo in de trant van: “t is niej zuut zat”, “t is te kort of te lang”, dan wier er dik gezeed: “Ge zegt mar hoew ge’t hebbe wil, dik, dun of dur ’n duukske.”
- Vurrige week liep ik nò eetested aachterum binne bè Jentje van Diene, die mi ’ne schort veur mi d’n afwas bezig waar. Ik din net dè’k hil verwonderd waar en vroeg ’m: “Wè zie’k nouw? Bende aon d’n afwaas?” “Dè ziede toch”, zinniej tameluk kortaf. “Doede gè dè alted?” trèiterde ik wijer. “Nee, bende gek, alleen nò’t eete”, zinniej hil gevat. Mar ik zaag wel dettiej daarbij schouw naor Diene kiek, mar die din net of dè ze niks heurde en ging gewoon deur mi de toffel schon poetse. Nouw is ’t hil gewoon dè ’t maansvolk ok ’s mee ônvat in ’t huishaauwe, mar umdè iedereen weet weffer Dien er vur een is, een mi de broek aon, bekèekte dè mi aander ooge. Aon ’t gerammel mi beurde en lippels ôn den ônrecht liet ze nog ’s eefkes heure wie hier de baas waar. Er hing trouwes nog ’n mooi bordje teege de muur, waarop stond: “Ik haon kraai koning in deze woning... es ik hen er niej ben.” En dè waar hier echt wel van toepassing. Eefkes hè ’k nog gedocht dè Bertje gewoon ut vrije wil heur de helpende haand toestak, mar aon z’n gezicht waar duidelijk af te leeze dè daor hier gin spraake van waar. Ik vur men, weet nouw wel zeker dè ze in ’t durrep gelijk hebbe, es ze van Bertjes zegge: “Die kan gôn staon, wor d’n bessemsteel stû.”
- Perke van onze ome Jan is alted klepschouw geweest. Hij kwam es jungske kwelluk van de misse af. Ik heb ’m nog noit mi kèinder ut de buurt zien speule. En ok toen iej aauwer wier, blief ’t ’n echte huismus. Nog eefkes, want hij is al bove de dertig,

en hij krègt de sleutel van de ossewei. En ik moet zegge, hij hi hil veul mi kèinder op en zo gèire getrouwd zèn en zelf kèinder wille hebbe. Mar dan zèn er twi vur noddig, want 'n koew allinnig makt nog gin kalf. Hij zal er zellef op ut moete. Mar ja, ik hen 't al gezeed, hij is klepschouw en blèft liever onder z'n koei.

- *Hel 't durrep kent 'm wel en vent 'm zomar 'ne aorige, die mi niemes contact hi. 'n lachje kan er niej af en hij kèkt alted es 'n koew teege onweer. Gewoon stuurs en daormee is 't gezeed. Ge moet 'm trouwes zien loope. Net zo'n Haagse juffrouw, die 'n lat hi ingeslikt. Vuutje vur vuutje en hil vurzichtig. Zonne staale Jozef, weette wel. Of iej wel op èier leupt. Volges onze buurman leupt iej net es 'n koew diej op kalve stû.*
- *Driek van Kobusse is 'ne echte pechvogel. Vurrige maond zen er zomar twi maol-kuuskes gesturve en laot nouw vanmerrege z'n perd zomar inins kepot neervalle onder 't ploege. Nouw kon vruger ginne inne boer z'n perd ok mar 'ne dag misse, want zonder dè perd waar iej mee boer af. En Driek ha niej zomar 'n perd, mar dè waar mar liefst 'n premie-stamboek perd. Zogezeed 't beste ut 't beste. Mar sommige minse zen gewoon vur 't ongeluk geborre en valle alted in de koeiestront. En dè is hel wè aandere es mi oew kont in de botter valle.*

Van klooster tot psychiatrisch ziekenhuis 32

J.C.M. Poelman

Het is geschied dat de zusters zijn de met grooten honger slaapen gegaen, dat den Voorz. Couwenbergh is gecommen met hem brengende een groot tarwenbroodt dat St. Maria Clara Couwenbergh sijnde zijn suster daar met het voor het bed van de anderen is gaen staen seggende kunt gij oock slapen van honger, anders staat op en eet wij hebben broodt gekregen. Dit niettegenstaende quamen verscheydene sollicitanten alsoo dat dit huys is corten tijt van vele en bequame persoonen voorzien werd.

Int jaer 1716 heeft de E.W. Vrouw die nu wederom begost te beteren den voorsten bouw doen maecten te weeten de gastcaemers, boodenhuis etc.

Int jaer 1719 het ander gebouw te weeten den refter de keucken, het quartier voor de E.W. Vrouw.

Terwijl Godt dit clooster door sijne segen begunstigde heeft den duyvel dit benijgende den Pater soo tot Couwater gebleven opgemaect.

Desen Pater Thomas van Erp geproffest sijnde religieus in het clooster Marienbloem tot Calcar naer dat hij omtrent 6 tot 7 jaeren in het clooster Couwater met eenighe religieusen gewoont hadde en soo wij meynden aldaar alles tot profijt van

ons convent soude dirigeeren heeft eyndelijck het masker van geveynstheyt afgedaen en heeft hem van ons gesepareerd willende nu niet het minste meer laeten volgen, noch eetwaaren, noch meubelen noch eygenaar makende hem selven van dit clooster met alle watter in was. Hij heeft ten ersten uyt sijn eygen autoriteyt het Brouwhuys afgebrocken en het poorthuys, oock heeft hij de ringelmuure om het clooster 3 tot 4 steen afgenoomen, eykenboomen gekapt, veel schulden gemaakt, en het totale ruïne van dat clooster veroorsaect wesende oock seer ongerust, geen vrede houdende met de religieusen die met hem aldaar woonden, als alleen met St. Joanna Verdonck.

Desen Pater willende sijn saak ten eynde brengen wiest hier toe noodigt te wesen eenighe hooge Overigheyt geeft hem daarom onder de protectie van sijn H.W. Petrus Govarts Vocaris van het Bisdom van den Bosch eenen Man bij de geheele wereldt bekendt voor twistagich, seer veranderlijck in sijn resolutie, oock eenen vyand van religieusen. Desennaer dat hij eerst het vertreck van dat convent naar Uden had goet gevonden haar met konnende mainteneeren tegen de resolutie van den Staat van Hollandt, begint haar te beschuldigen dat sij tegen sijnen wil sijn vertrocken en hoeveel hij met sijn eygen handt contrarie toonen breght echter Pater van Erp soo veel te weege dat hij de E.W. Vrouw excommuniceert om dat deselve eenige materialen, oock meubelen en ornamenten van Couwater naar Uden had overgebroght. Beklaaght haer E.W. oock aan het Bisdom van Luyck met vele valse beschuldigingen, de welcke van de waarheyt van de saak onderricht sijnde hebben de E.W. Vrouw en het convent onder haar protectie genomen, seggende den Vicarus Generaal van Luyck Monsieur La Droûw in een van zijn brieven aan de E.W. Vrouw van den Vicarus van den Bosch --- il ne peut pas vous excommunier --- niettegenstaande dese versekering heeft dat eenen groote ontsteltenisse veroorsaect. Het is ook te weten dat de E.W. Vrouw het clooster Couwater van Herman Cremers overnemende daar op omtrent 8000 gld betaalt hadde waar van haar E.W. geen ander verseeckeringhe hadde als alleen Quittantien van den Voorz. Cremers staande het clooster noch altijt op sijnen naam omdat religieusen geen goet in de Meyerij van den Bosch moghten coopen. Ondertusschen heeft men gesoght den Vicarus van den Bosch te vreden te stellen, hem verseeckerende dat wij niet anders als de conservatie van Couwater soghten.

Tot deser eynde heeft de E.W. Vrouw 2 religieusen naar Mechelen gesonden, als namentlijk St. Maria Birgitta Evers en St. Adriana van Engelen om sijn H.W. te versoeken dat eenen anderen bieghvader tot Couwater moght gestelt worden, en dat men ook de religieusen moght veranderen. St. Joanna Verdonck naar Uden meenemende en in haar plaats andere tot Couwater senden, maar men vindt hem soodanigh ingenomen dat hij geen reeden wilde hooren of geven seggende dat hij met Couwater niet te doen hadde en ook dat hij St. Maria Birgitta Evers tot Couwater niet wilde hebben daar deselve nochtans een geprofestsijnde religieuse in 't selve clooster waar sij hebben hem ook geklaagt hoe dat Peter van Erp de gebouwen deede afbrecken het eyken houdt afcappen daar en boven veel schulden maak-

ten, weigerende ook rekenighen te doen aan de E.W. Vrouw en dat degene penningen daar Couwater mede betaalt was tot last van dit Nieuw clooster tot Uden bleven. Men heeft hem ook gedreyght aan den Nuntius zijn beklag te doen indien hij geen recht wilde doen, hier naar is het wederom eenighen tijd stil gebleeven sijnde tot Coudewater niet meer als Pater van Erp met St. Joanna Verdonck en een wereldts habijt en St. Aldegonda Timmermans in het geestelijck habijt en het jaar heeft Pater van Erp in den schijn wederom vriendschap gesoght en het is soo weer gebroght dat het clooster Couwater aan eenen Rooms catholiecken Man soude worden getransporteert namentlijck aan den heer Petrus Nagelmaker waarom de E.W. Vrouw ook een dessie van haar recht aan den selven heeft gedaan met conditie dat de E.W. Vrouw een Renvensal van den selven soude ontfanghen en den eygendom aan het convent tot Uden blijven dat den Voorz. ook opsegt soude hebben dat Pater van Erp het clooster oft de gebouwen niet soude verminderen noch eenighe schulden tot laste van het selve clooster maken.

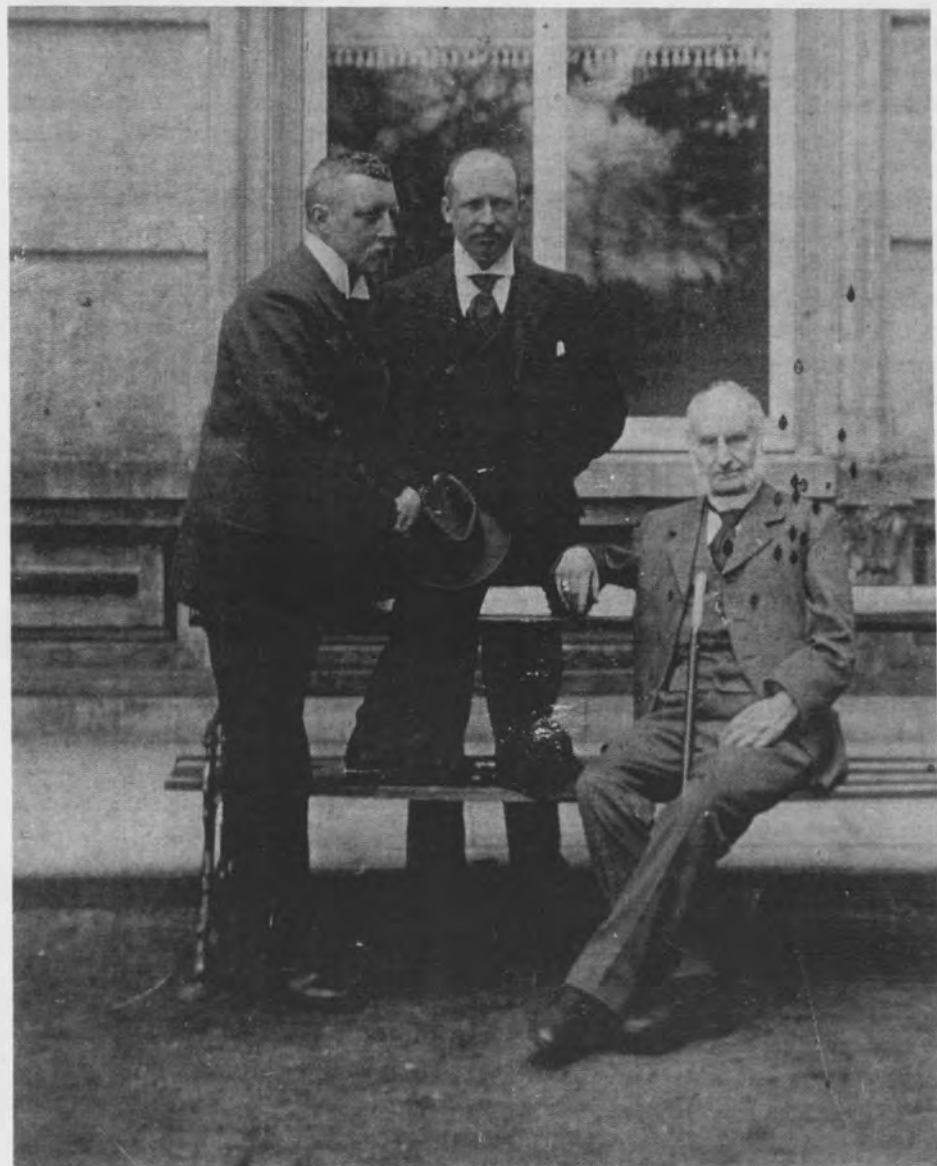
Hiermee is de periode van Coudewater als klooster ten einde. Volgende keer gaan we verder met de landgoedperiode fungeerde, de tweede periode in de geschiedenis van Coudewater. Deze tweede periode duurde van 1713 (hoewel het geheel pas in 1724 verkocht werd) tot 1870.

Over de strijd om de positie van de medici in Coudewater

Dick Vrijmoeth (arts)

Verantwoording

Dat een artikel als het onderstaande past in de opzet en doelstelling van de Heemkundekring Rosmalen vereist enige toelichting. De belangstelling voor het 130 jaar oude psychiatrisch ziekenhuis Coudewater ligt wel voor de hand, gezien de historische plaats: het voormalige Birgittijs Klooster Mariënwater (1430). De democratisering in de gezondheidszorg heeft een weinig bekende, maar diep ingrijpende betekenis gehad. Schrijver dezes, ruim 20 jaar deel uitmakend van de medische staf van Coudewater, heeft de ontwikkelingen op de voet gevolgd. Bijgaand artikel is een samenvatting van de problemen die het gevolg waren van de voortschrijdende democratiseringstendens. Juist daar waar het gaat om behandeling van patiënten, roept deze ontwikkeling vragen op met betrekking tot verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Gedurende jaren zijn deze items het onderwerp van discussie geweest in de verschillende disciplines en met name voor wat betreft de positie van de medische staf. Mede in het licht van de ko-

Geheel rechts Ludovicus Pompe met zijn collegae J. Plet en L. de Bruijn. Foto uit 1899 van de Bossche Hoffotograaf Pierre Weijen.

*mende sluiting en als vervolg op het eerder in Rosmalla gepubliceerde artikel 'Lotgeval-
len van de Birgittijnen en Birgittinessen van Coudewater' (Arie van de Ven) mag bij-
gaand artikel beschouwd worden als een passend stukje historie van Rosmalen.*

“... daarom schenkt men zijn vertrouwen aan den arts, *aan wiens zorgen de lijdende natuurgenoeten zijn toevertrouwd en zoeken in zijn probiteit en humaniteit de beste waarborgen voor een menschielvende behandeling.*” Uit: *Het verslag van het Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen “Coudewater” te Rosmalen over het vijftienjarig tijdvak van 1870-1885, bewerkt Dr. L.Th. Pompe, Eersten Geneesheer-Directeur en F.J. van der Kroon, in leven tweeden Geneesheer.*

In de 120-jarige geschiedenis van Coudewater heeft het adagium van de oprichters, Van den Bogaert en Pompe, lange tijd de behandeling van patiënten gedomineerd. Artsen als Van der Kroon, Dobberke, Plet, Smulders, Hoogveld, Schade, Ribbeling en Cooymans gaven daadwerkelijk en intensief inhoud aan deze functieomschrijving, die hen op het lijf geschreven stond, of het nu somatische of psychiatrische problemen betrof. Gedurende decennia konden de artsen op deze wijze hun professie uitoefenen. Zij werkten in een tijdperk waarin het feodaal denken de normale sociale omgangsvorm was. Het aanzien van de arts was niet aan kritiek onderhevig. Integendeel, de medici genoten doorgaans groot vertrouwen en het *best-wil*-principe was in die jaren een geaccepteerde vorm. Diagnostiek en behandeling van psychiatrische patiënten behoorden bij de geneesheer.

Daarmee wil niet gezegd zijn, dat het in de beginjaren van Coudewater alles pais en vree was. Een ernstige gezagscrisis als gevolg van onder meer een eigenmachtig optreden bij mannelijke verpleegden leidde tot een definitieve breuk met de Broeders van Goede Werken. Het gevolg daarvan was dat van 1920 tot 1975 slechts vrouwen in Coudewater konden worden opgenomen.

Na de Tweede Wereldoorlog veranderde in Coudewater, evenals elders in de rest van de samenleving, geleidelijk de visie op de specifieke verantwoordelijkheden. Een eerste teken van die verandering werd zichtbaar met de instelling van de zogenaamde stafvergadering, waarin de intussen sterk uitgebreide groep van academisch geschoolden hun plaats opeisten, als adviseurs van de directie in zaken van beleid en ontwikkeling. Ook de medici namen daaraan deel. Het was een eerste teken van een ontluikende democratisering in de gezondheidszorg, zoals deze in andere sectoren van de samenleving al eerder vorm had gekregen (vakbewegingen, provo-uitingen en dergelijke).

Een principieel andere situatie ontstond toen op 6 februari 1978 na 20 jaar de laatste stafvergadering plaatsmaakte voor de Behandelingsvergadering. De reden daarvan was het feit dat de leden van de stafvergadering hun eigen functioneren ter discussie gingen stellen waar het de behandeling van patiënten betrof. Was het van oorsprong bedoeld als behandelingsbeleidsvergadering (BBV), gaandeweg kwam de nadruk te liggen op de behandeling zelf en de visie daarop vanuit de verschillende disciplines: het werd een behandelingsvergadering (BV). De onvrede over de beperkte inbreng in de behandeling werd zeker ook ingegeven door een zekere *jalousie de métier*, gestimuleerd door de instelling van zogenaamde behandelings-teams op de paviljoenen. In die visie van de andere disciplines was het niet de arts

(alleen), die eindverantwoordelijkheid droeg voor de vaststelling van de behandeling, maar ook verpleegkundigen, psychologen en maatschappelijk werkers wensten in dat opzicht hun aandeel te hebben. Democratisering in de gezondheidszorg werd sindsdien een primaire doelstelling en óók in Coudewater een soms *in extremis* nagestreefd principe. Met name een discipline als de psychiatrie bleek een vruchtbare voedingsbodem voor de weelderige groei van dit beginsel, gepaard gaande met een overmaat aan overleg tegenover een gebrek aan slagvaardigheid en besluitvorming. Dit in tegenstelling tot het gebied van de somatische geneeskunde, waarin voor democratisering slechts een beperkte rol was weggelegd (diagnostiek, behandelings- en beslissingsbevoegdheid). In feite werd de positie en functie van de psychiater als eindverantwoordelijke instantie een punt van discussie bij velen. Meer en meer zag men tekenen dat, hoewel nooit zo onomwonden uitgesproken, het primaire belang van de patiënt, als hoofddoel van de behandeling, onderwerp werd van onderling verschil van mening en competentiestrijd.

Vanaf die tijd is bij voortduren de positie van met name de psychiater en later ook de algemeen arts bekritiseerd. De forse uitbreiding van disciplines in het ziekenhuis heeft gaandeweg dat proces versterkt. Gelijktijdig groeide het verzet van de medici tegen deze tendens. De geschiedenis van de medische staf wordt vanaf de beginjaren '80 gekenmerkt door een voortdurend pogen om gehoor te vinden bij directie, en zelfs het bestuur, voor opvattingen over de eigen positie en verantwoordelijkheden van de psychiater in het kader van de behandeling van de patiënt. Een actief en resoluut optreden daarbij kan de artsen echter niet worden toegedicht. Het tekort aan mankracht en de weerzin tegen het toenemend aantal besprekingen en vergaderingen waren voor velen onder hen een belemmering om zich op een meer actieve wijze te manifesteren.

Het is de arts eigen zich voor alles te bekommeren om zijn primaire opdracht en deze de voorkeur te geven boven pretentiekwesties: organisatie had bij hem geen prioriteit. Maar overtuigd van hun centrale rol hebben zij hun visie op eigen positie en verantwoordelijkheden in de loop van de tijd in tal van notities trachten te verhelderen. De ervaring leerde echter dat het vrijwel steeds een praten tegen dovemansoren was en dat ook bij de directie nauwelijks gehoor voor hun probleem bestond.

Overigens is het duidelijk dat juist aan een directie in een tijd van onontkoombare democratisering een bijzonder moeilijke rol werd toebedeeld. Speciaal voor de geneesheer-directeuren, die het in principe wel eens waren met de zeer bijzondere rol die de arts nu eenmaal te vervullen heeft. Het was een groot probleem om op diplomatieke wijze met de onderling zo verschillende visies rekening te houden en de grenslijnen aan te geven. De tegenstellingen werden bovendien bij tijd en wijle op het scherp van de snede tot in het persoonlijke toe uitgespeeld. De ambivalentie in de houding van de directie is duidelijk herkenbaar in de notulen en verslagen van de bijeenkomsten van de artsen die daarop betrekking hebben. De directie heeft zich voor wat de artsen betreft vooral onderscheiden door geen strikte keuzes

te maken, zich niet duidelijk uit te spreken en het afhouden van de pogingen om duidelijke uitspraken te ontlokken aan de leiding over de positie als arts. Met name toen de functie van geneesheer-directeur kwam te vervallen en de organisatie-aspecten de boventoon gingen voeren in een periode van fusies, decentralisering en zakelijk denken over het ziekenhuis als zorgbedrijf, werd dit steeds duidelijker. Een veelzeggende uitspraak van de laatste geneesheer-directeur, Jan Jongmans, heeft een markante plaats gekregen in het museum van Coudewater --- en niet ten onrechte: “...want psychiatrie zonder liefde is een dodelijk medicijn” Dat is wat elke psychiater en velen met hen voor ogen staat als leidraad voor zijn taak en positie, in het bijzonder in een tijd van hervormingen, reorganisatie en zakelijkheid. Dit gold uiteraard in vergelijkbare mate ook voor andere vakgebieden.

Het bovengenoemde effect van verzakelijking is in toenemende mate te herkennen in de lange reeks van benamingen die men in de loop der jaren hanteerde voor het artsenbestand. De medici zelf bleven aanvankelijk vasthouden aan de naam Medische Staf, maar in latere stukken komt men telkens andere benamingen tegen, zoals DOM (Disciplinair Overleg Medici). DOM/MAC, later alleen maar MAC (Medisch Advies College), VMS (Vergadering Medische Staf), en in de laatste tijd is het dan gebruikelijk om nu eens te spreken van VMV (Verenigde Medische Vakgroep), dan weer van Vergadering Medische Vakgroep en waarschijnlijk als meest recente omschrijving de benamingen VM-IPZ (Vakgroep Medici IPZ) of VM-GGZ (Vakgroep Medici GGZ), namen met een louter organisatorische betekenis en niet bedoeld als positiebepaling.

Wanneer men de agenda's en de verslagen van de artsenbijeenkomsten vanaf het begin (1981) bestudeert, dan is het bijna ongeloofwaardig om te zien hoe dikwijls het onderwerp “positie psychiater” aan de orde is gesteld. Het aantal besprekingen van artsen en directie (overigens vele malen vooraf afgezegd) is aanzienlijk, het pakket “Huishoudelijke Reglementen” in concept doet bijna komisch aan en de afhandeling daarvan was een loutere formaliteit zonder enige besluitvorming. En zo is het gegaan tot op de dag van vandaag.

Het kan niet ontkend worden dat er onder de artsengroep sprake is geweest van een zekere moedeloosheid, in die zin dat de artsen-psychiaters de neiging voelden om verder maar af te zien van een inhoudelijk gedefinieerde en duidelijke plaats voor een medische staf binnen het IPZ Oost Brabant. De artsen wensten het vak uit te oefenen waarvoor ze waren opgeleid en dat in de beperkt beschikbare tijd. Voorvechters als Paul van Dongen en met hem nog een enkeling in de periode daarvóór zagen in dat het anders moest en organiseerden hun collega's in een artsenclub ter bevordering van zowel het wetenschappelijk aspect van de uitoefening van hun vak, als van de onderlinge band, die ze door middel van sociale en culturele activiteiten wilden versterken. In die opzet distantieerden de artsen zich verder van de discussie rond de uitsluitend organisatorische positie en gaven daarmee de voorkeur te kennen voor de onderlinge saamhorigheid en het vasthouden aan de eigen identiteit en de specificiteit van hun vakgebied. Verrassend genoeg had dit

een opvallend resultaat en het gelukte in 1987, gesteund door een toevallige mogelijkheid om in de nodige middelen te voorzien, om te komen tot de oprichting van een formele stichting onder de naam SWOC - Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Coudewater, waarbinnen het besef van de onderlinge verbondenheid duidelijk gestalte kon worden gegeven.

Terug naar Pompe, naar het jaar 1899, op de drempel van een nieuwe eeuw en bijna 30 jaar na de oprichting van Coudewater als Geneeskundig Gesticht. Pompe zit stram en vermoeid naar het lijkt op een bank voor het hoofdgebouw en het is duidelijk: zijn tijd is voorbij: de zorg voor “de arme krankzinnigen” zal hij spoedig moeten laten aan zijn twee collega’s. Ook wij staan nu weer op de drempel van een nieuw tijdperk met in het vooruitzicht indringende veranderingen wat betreft de zorg voor psychiatrische patiënten. Pompe benadrukt in zijn nagelaten geschriften vaak de noodzaak van medisch handelen “naar de stand van den wetenschap” en het mag daarom treffend genoemd worden dat vandaag alléén en opnieuw zijn collega-medici het einde van Coudewater willen markeren met onder meer een wetenschappelijk symposium.

Zou oprichter Pompe, geplaatst in onze tijd, zich niet heel goed kunnen verplaatsen in de emoties bij velen, nu het einde van een roemrijke periode nadert, en tevens kunnen vaststellen dat vele verworvenheden immuun gebleken zijn voor de waan van de dag? En dat zijn adagium na meer dan een eeuw, weliswaar moderner omschreven, nog steeds actueel blijkt te zijn? Want een goede honderd jaar later, bij “het einde van Coudewater”, is het opnieuw de medische professie die zich laat horen en haar zorg uitdrukt, op meer ludieke wijze, maar wel in de geest van haar illustere voorganger collega Pompe (directeur én arts) met de slogan: “Het spant erom --- maar wij vertrekken op termijn”. Of zou hij, de situatie van vandaag bekijkend, misschien glimlachen als hij de titel leest van het afscheids-symposium van het SWOC in Coudewater: “En nu wij”?

Ook het SWOC heeft, als unieke eigenheid binnen Coudewater, zijn tijd gehad, maar mag tevreden terugzien op een korte, maar succesvolle periode.

Inhoud

In memoriam Leo van der Plas <i>Henk de Werd</i>	1
De nakomelingen van Leonardus van Druenen <i>Henk de Werd</i>	2
Kwartierstaten van bekende Rosmalenaren 2 <i>Martien Veekens</i>	18
De familienaam Van der Doelen: zijn (mogelijke) oorspronkelijke betekenis <i>Wim Veekens</i>	22
De commissaris vertelt over Rosmalen 2 <i>Martien Veekens</i>	28
Voor U gehoord 22 <i>Harry Coppens</i>	31
Van klooster tot psychiatrisch ziekenhuis 32 <i>J.C.M. Poelman</i>	33
Over de strijd om de positie van de medici in Coudewater <i>Dick Vrijmoeth</i>	35

Sponsors

De uitgave van *Rosmalla* is mede mogelijk door financiële steun van (tenzij anders vermeld zijn alle bedrijven in Rosmalen gevestigd): Abelen BV, Makelaarskantoor, Burg. Mazairac- laan 2; Bouwmans BV, J., Benzine- station, Westeind 2; Coelenborgh, Restaurant-Brasserie De, School- straat 34; Van Creij & Van Hoek BV Grond- weg- en waterbouw, Huisber- genweg 6; Creij, Sjeff van, garagebe- drijf; Den Bosch Drukkerij BV, Weerdskampweg 10/12, Den Bosch; Dinos BV, Weidestraat; E.T.I. Bu- reau Linnenbank BV, Stationstraat 13; Eijkelenburg Dura Bouw BV, Sta- tionsplein 1; Foto Stijntjes, Mol- enhoekpassage 5; Gloudemans BV, W., Hintham 117; Grinsven Sanidrome, Van, Raadhuistraat 4c; Heijmans NV, Ver. Bedrijven, Graafsebaan 13; Heijmans Stratenmakersbedrijf, Nu- land; Hoedemakers en Zonen BV, Aannemersbedrijf P., De Grote Elst 50; Huijbregts en Peters Notarissen, Hoff v. Hollantlaan 5; Jaropa Hol- ding BV, J. Stienstra, Bruistensingel 100, Den Bosch; Lambemont BV Assurantiebedrijf, A., Burg. Wolters- straat 1; Robyto Holding BV, Biest- kampweg 2; Ginderzande BV Van Mierlo, Mr. J. , Striensestraat 44; Modecentrum C. van de Graaf, Dorpsstraat 10; Piels, Technisch in- stallatiebedrijf, Friezenstraat 7; Rabo- bank Rosmalen, Raadhuistraat 1; Timmers BV Bouwbedrijf, Heikamp- weg 6; Uden BV, Aannemersbedrijf A. v., Vliertwijksestr. 38c; Venrooy installatietechniek, M.M. van, Hor- tensiastraat 4; Verbiesen, Brood- en banketbakker J., Molenstraat 34; Verstappen, A.A.A.P., Rooseveltdaan 11, Voets Weg- en Waterbouw, Gebr., Pinksterbloemstraat 4; V.O.F. Gebr. v.d. Plas, Schildersbedrijf, Graafsebaan 5; Sequoia, P. van Roos- malen; Wasserij, wassalon, stomerij Zuid, Vendelstraat 16, Den Bosch.

In het volgende nummer o.a.

- Het einde van de Cap Arcona;
- Coudewater als landgoed;
- Een nieuwe genealogie;
- Hopelijk veel artikelen van verschillende lezers.

Boven: 1928. De firma L. van Drunen te Hintham-Rosmalen.
Onder links: Pieter en Wim van Drunen. Rechts: Wim van Druenen.

